

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2024

Ing. Ondřej Běloušek

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Jak se mluví ve sněmovně: obsahová analýza poslaneckých
projevů z hlediska levoprávé rétoriky v PSP ČR v letech 2013 až
2017**

Bakalářská práce

Autor: Ing. Ondřej Běloušek

Studijní program: B0312A200029 Politologie

Studijní obor: Politologie

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Heřmanův Městec, 2024

Zadání bakalářské práce

Autor: Ing. Ondřej Běloušek

Studium: F21BK0035

Studijní program: B0312A200029 Politologie

Studijní obor:

Název bakalářské práce: **Jak se mluví ve sněmovně: obsahová analýza poslaneckých projevů z hlediska levoprávé rétoriky v PSP ČR v letech 2013 až 2017**

Název bakalářské práce AJ: Manners of political language: content analysis of deputies speeches from left-right perspective in Chamber of Deputies Parliament of the Czech Republic between 2013 and 2017

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Pojem levice a pravice je v politice znám nejméně jedno století, nicméně v posledních letech je pod nánosem populismu vyprázdňován a mnohdy bývá obtížné určit, co je levicové a co pravicové. Z tohoto důvodu si tato práce klade za cíl zodpovědět otázku jaké policy pozice na levoprávé škále zaujímali poslanci PSP ČR v letech 2013 ? 2017 ve svých projevech v porovnání s předvolebními programy jejich stran, a zda se rétoricky drželi ideologického směru politického subjektu, za který byli zvoleni. Nejprve je teoreticky ukotven pojem levice a pravice v českém politickém porevolučním prostředí a následně je dále v rámci teoretické části popsána práce s daty včetně jejich limitů, neboť se jedná o kvantitativní obsahovou analýzu. Zároveň je žádoucí konfrontovat vybrané téma s jinými texty v akademické sféře a zmapovat výsledky mimo ČR. V této souvislosti je pro vlastní část práce využit slovník Laver a Garryho (2000), který je aktualizován pro české prostředí i s ohledem na rozdílný vývoj v postkomunistických zemích. S využitím počítačového programu jsou poté kódovány programy v rámci jednotlivých stran, které se dostaly do sněmovny. Jednotkou analýzy v rámci projevů jsou samotní poslanci, přičemž kódovány jsou stenografické záznamy. Hlavní výzkumná otázka je rozšířena o analýzu politických postojů poslanců vzhledem k programům stran, za které byli zvoleni, a to z hlediska liberálně-konzervativního dělení. Rovněž je cílem porovnat jak levoprávou, tak liberálně-konzervativní škálu na případu vládních a opozičních poslanců.

Bobbio, N. 2003. *Pravice a levice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Heywood, A. 2005. *Politické ideologie*. Praha: Eurolex Bohemia.

Lauferdale, B. E., & Herzog, A. (2016). Measuring Political Positions from Legislative Speech. *Political Analysis*, 24(3), 374–394. Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/26349743>.

Laver, M., & Garry, J. (2000). Estimating Policy Positions from Political Texts. *American Journal of Political Science*, 44 (3), 619-634.

Laver, M., Benoit, K., & Garry, J. (2003). Extracting Policy Positions from Political Texts Using Words as Data. *American Political Science Review*, 97 (2), 311-331. Dostupné z <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/extracting-policy-positions-from-political-texts-using-words-as-data/4F4676E80A79E01EAAB88EF3F2D1B733>.

Manifesto Research Group. (n.d). Manifesto Project Data Dashboard. Dostupné z https://visuals.manifesto-project.wzb.eu/mpdb-shiny/cmp_dashboard_dataset/.

Neuendorf, Kimberly A. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (n.d.). Data Poslanecké sněmovny a Senátu. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=1300>.

Zadávající pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 1.6.2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucí práce a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Heřmanově Městci, dne 13.4.2024

podpis.....

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval především paní doktorce Petře Vodové za její spolupráci, cenné rady a vstřícný přístup. Děkuji také všem, kteří mě v průběhu studia podporovali.

ANOTACE

BĚLOUŠEK, ONDŘEJ. *Jak se mluví ve sněmovně: obsahová analýza poslaneckých projevů z hlediska levoprávé rétoriky v PSP ČR v letech 2013 až 2017*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2024, 71 str. Bakalářská práce.

Práce se zabývá problematikou ideologické kongruence politických postojů členů Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 2013 až 2017, a to z hlediska levoprávého a liberálně-konzervativního dělení politického spektra. Využitou metodou je kvantitativní obsahová analýza, která pro práci s politickými texty využívá vlastního vytvořeného slovníku levoprávých a liberálně-konzervativních slov, který vychází z práce Lavera a Garryho (2000). Programy a přepisy projevů jsou kódovány pomocí počítačového programu Yoshikoder a s využitím počtu získaných slov jsou poté stanoveny předvolební pozice stran. Stejným způsobem jsou určeny postoje skupiny nejaktivnějších poslanců a také jednotlivců, které jsou porovnány s výsledky programů, na základě čehož je určena výsledná kongruence. Z analýzy vyplývá, že míra kongruence byla v tomto volebním období vysoká, což potvrzuje zjištění většiny předchozích výzkumů, nicméně se výsledky jednotlivých stran lišily a rozdíly byly zaznamenány také mezi vládními a opozičními poslanci. Tato práce rovněž validuje již zmíněný slovník a doplňuje jej o kontext českého prostředí.

Klíčová slova: levoprávé, projevy, programy, kongruence, obsahová analýza

ANNOTATION

BĚLOUŠEK, ONDŘEJ. *Manners of political language: content analysis of deputies speeches from left-right perspective in Chamber of Deputies Parliament of the Czech Republic between 2013 and 2017*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2024, 71 pp, Bachelor Thesis.

This thesis is aimed to ideological congruence of policy positions of deputies who were members of Chamber of Deputies Parliament of the Czech Republic between 2013 and 2017 from left-right and liberal-conservative perspective. Thesis is designed as a quantitative content analysis which uses created dictionary of left-right and liberal-conservative words based on previous work of Laver and Garry (2000). For coding of parties's manifestos and transcripts of deputies's speeches the Yoshikoder software is used. Then the pre-elections policy positions of parties are calculated from obtained numbers of defined words. Same method is used for obtaining positions of groups consisting of the most active deputies from each party and also for the members individually. These results are compared with the manifestos in attempt to determine the resulting congruence. Conclusion of this analysis is relatively high ideological congruence of all coded deputies, which corresponds with previous literature. But the results vary among parties and also among government and opposition MPs. This thesis also validates already mentioned dictionary, which were extended by the words based on czech political context.

Key words: left-right, speeches, manifestos, congruence, content analysis

OBSAH

ÚVOD	9
1 TEORETICKÉ UKOTVENÍ PRÁCE	12
1.1 VZTAH MEZI VOLIČEM A POLITIKEM	12
1.2 MODEL STRANICKÉHO MANDÁTU	13
1.3 NAPLNĚNÍ STRANICKÉHO MANDÁTU.....	14
1.3.1 <i>Slibový a salienční přístup</i>	14
1.3.2 <i>Prostorový přístup</i>	16
1.4 POJEM LEVICE A PRAVICE	17
1.5 SHRnutí SOUČASNÉ LITERATURY	19
1.6 KONTEXT VOLEB 2013.....	22
1.7 OČEKÁVÁNÍ.....	23
2 METODOLOGIE	25
2.1 KVANTITATIVNÍ OBSAHOVÁ ANALÝZA	25
2.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	26
2.3 SLOVNÍK (KÓDOVACÍ SCHÉMA)	27
2.4 POSTUP ANALÝZY	29
2.5 LIMITY ANALÝZY	31
3 VLASTNÍ ANALÝZA	32
3.1 ANALÝZA PROGRAMŮ.....	32
3.1.1 <i>Levoprávní škála – ekonomické hledisko</i>	32
3.1.2 <i>Liberálně-konzervativní škála – hodnotové hledisko</i>	35
3.2 ANALÝZA POSLANECKÝCH PROJEVŮ	37
3.2.1 <i>ČSSD</i>	37
3.2.2 <i>ODS</i>	40
3.2.3 <i>KDU-ČSL</i>	42
3.2.4 <i>ANO 2011</i>	44
3.2.5 <i>KSČM</i>	46
3.2.6 <i>TOP 09 a Starostové</i>	47
3.2.7 <i>Úsvit</i>	50
3.3 ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	52
3.3.1 <i>Ekonomické hledisko (levoprávní dělení)</i>	52
3.3.2 <i>Hodnotové hledisko</i>	54
ZÁVĚR	56
PŘÍLOHY	64

ÚVOD

Říká se, že chce-li být politik úspěšný, musí být mistrem slova. Prostřednictvím slov přesvědčuje své oponenty, domlouvá kompromisy, diskutuje v parlamentu a slovem také komunikuje se svými voliči. Pomocí nich si utváříme na jednotlivé politiky názor, volíme je a vyjadřujeme jim důvěru nebo nedůvěru. Vzniká tak vztah mezi voličem a jeho reprezentantem definující zcela zásadní princip fungování demokratické společnosti, který nazýváme koncept politické reprezentace (Pitkin, 1976).

Tento koncept je však pro účely práce nahrazen vhodnějším a novějším konceptem, a to modelem stranického mandátu, jak jej popisuje Louwse (2011). Tato forma pojetí politické reprezentace vtahuje do důležité role politické strany, které dnes mnohem spíše reprezentují zájmy voličů. Předpokládá, že volíme právě na základě programů či ideologií jednotlivých subjektů a následně sledujeme, jak je plní. Slovy autora hodnotíme plnění stranického mandátu, a to posuzováním kongruence, tedy stejného postoje vůči politickým otázkám v předvolebním čase a po volbách, na základě projevů (ústních či hlasováním) jednotlivých politiků. Výhodou tohoto přístupu je, že neopomíná také opoziční poslance a respektuje různorodé rozložení parlamentu.

S ideologickou kongruencí úzce souvisí již tradiční dělení politických stran na levice a pravici, s čímž je spojen určitý politický slovník, či rétorika, kterou zástupci využívají (Laver & Garry, 2000). Zároveň ale dnes pozorujeme úpadek tradičního levoprávního dělení (Green, 2007) a také transformaci tradičních témat spojovaných s touto škálou (Green-Pedersen, 2007). Součástí dnešního spektra politických stran je také přítomnost populistů, kteří v českém prostředí bývají hodnoceni jako středově populističtí (Havlík & Voda, 2018) a mohou ubírat prostor tradičním levicovým a pravicovým stranám na politické scéně.

Záměrem této práce je proto zabývat se právě ideologickou kongruencí poslanců na základě jejich projevů na půdě parlamentu a porovnat je s programy stran, za které byli zvoleni. Na toto téma bylo napsáno množství prací (Laver, Benoit, & Garry, 2003; Laver & Garry, 2000; Klemmensen, Hobolt, & Hansen, 2007; Luján, Schmidt, & Moraes, 2023; Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016; Louwse, 2011; Louwse, 2012; Kartalis, 2021), ovšem málo z nich se věnuje oblastí východní Evropy, natož českému prostředí.

Konkrétní výzkumný problém je definován následovně: *Jaké policy pozice na levopravé škále zaujímali poslanci Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 2013 až 2017 ve svých projevech v porovnání s předvolebními programy jejich stran, a drželi se rétoricky ideologického směru politického subjektu, za který byli zvoleni? Základní výzkumná otázka je nadále rozšířena o dvě podotázky, ty jsou následující: *Jaké policy pozice na liberálně-konzervativní škále zaujímali poslanci PSP ČR v témže období ve svých projevech v porovnání s předvolebními programy jejich stran, a drželi se rétoricky ideologického směru politického subjektu, za který byli zvoleni? Jak se liší výše definovaná levoprávní a liberálně-konzervativní ideologická kongruence u vládních a opozičních poslanců?**

Vlastní část práce byla následně koncipována jako obsahová (slovníková) analýza. Pro tu byl využit levicově pravicový slovník Lavera & Garryho (2000), který byl patřičně upraven do českého prostředí, které je v tomto specifické (Cabada & Šanc, 2005), a bylo třeba brát v úvahu rozdílný vývoj levice a pravice v postkomunistických zemích. Následně byly s využitím slovníku kódovány programy jednotlivých stran zastoupených ve sněmovně mezi lety 2013 až 2017, a to pomocí počítačového programu Yoshikoder. Tím byla stanovena levoprávní škála pro následné porovnání. V dalším kroku byli vybráni jednotliví poslanci, přičemž bylo přihlíženo k jejich aktivitě a postavení ve straně. Jejich projevy byly posléze analyzovány obdobným způsobem jako programy a ve finálním kroku porovnány z hlediska ideologického ukotvení strany, za kterou vykonávali svůj mandát.

Z výsledků vyplynulo, že poslanci jsou rétoricky na půdě sněmovny spíše kongruentní, a tedy že se drží programu svých stran. Nicméně při hodnocení stran jako celku byly zjištěny některé výraznější ideologické posuny mezi programem a následnou rétorikou zákonodárců, a to především u vládních uskupení. O něco více setrvali poslanci ve svých ideových postojích v otázkách liberálně-konzervativních než těch ekonomicky levicových či pravicových., obecně však byla míra kongruence vysoká.

Tato práce přispěla k tématu naplňování stranického mandátu i případem z české politiky a přiblížila situaci tuzemské levice a pravice. Vyjma toho se podařilo popsat politické postoje a jejich kongruenci z hlediska liberálního a konzervativního. Neboť doposud nebylo v prostředí střední či východní Evropy na toto téma napsáno mnoho prací, přináší text nový pohled na věc.

Byl rovněž validován slovník Lavera a Garryho (2000), který je určen především pro západní Evropu. České prostředí je však i v rétorice specifické, a proto byl slovník na základě definice levice a pravice upraven a doplněn o kontext voleb. Původní slovník lze považovat za velmi zdařilý, nicméně oblast východní Evropy má jistá specifika, což se projevilo také ve výsledcích. Některá slova například nebyla politiky vůbec vyřčena, a naopak u některých došlo k mírnému zkreslení výsledků. Proto by bylo do budoucna vhodné jej zpřesnit na základě shody vícero výzkumníků.

1 TEORETICKÉ UKOTVENÍ PRÁCE

Teoretická část práce je nejprve zaměřena na vztah mezi voličem a politikem, který lze vyjádřit konceptem politické reprezentace a modelem stranického mandátu. Model zahrnuje tři přístupy, z nichž tématu této práce je nejbližší prostorový přístup. V úvodu teoretické části je proto popsán jak koncept politické reprezentace zdůvodňující důležitost zkoumání vztahu volič-representant, tak model stranického mandátu coby nástroj pro sledování vývoje a naplňování tohoto vztahu. Následně jsou zmapovány výsledky obdobných analýz a také je definován pojem levice a pravice v domácím prostředí. Záhodno je také na základě provedené rešerše definovat určité předpoklady a očekávání pro vlastní část práce.

1.1 VZTAH MEZI VOLIČEM A POLITIKEM

Základem vztahu mezi voličem a politikem je koncept politické reprezentace, který je ovšem obtížné uchopit. Jednu z definic nabízí Hannah Pitkin, která představuje čtyři různé pohledy na reprezentaci. Zastupitelem lidu může být ten, kdo je výsledkem formálních procesů, nejčastěji voleb, ale také člověk, který s sebou nese určitý symbol, stejně tak ten, kdo sdílí určité charakteristiky s danou skupinou osob, kterou reprezentuje. Z autorčina hlediska je však nejvýstižněji definován jako reprezentant ten, kdo „jedná pro“, tedy politik, který nejen dodržuje určité procedury a sdílí dané charakteristiky, ale především jedná správným způsobem (Pitkin, 1976).

Na konceptu je ovšem problematické právě ono „jednání správným způsobem“. Jak Pitkin podotýká, je definováno právě zmíněným vztahem mezi voličem a jeho zástupcem. Hlavní diskuze se vedou především o tom, zda má volič svého reprezentanta přesně instruovat, jak chce být zastupován nebo má věřit jeho úsudku. Tento vztah lze popsat ze dvou různých úhlů pohledu (Pitkin, 1976).

Zastánci tzv. „mandátu“ tvrdí, že zastoupený by měl mít plnou kontrolu nad svým reprezentantem, a to dokonce formou právně závazných pokynů s možností případného odvolání svého zástupce. Možnost činit kompromisy by měla být omezena a zastupitel by se v těchto případech měl vždy obracet na své voliče (Manin, 1997). Naopak příznivci tzv. „nezávislosti“ odmítají formu mandátu ve smyslu pokynů nebo instrukcí a říkají, že každý reprezentant by měl zastupovat své voliče či skupiny dle svého nejlepšího svědomí a uvážení (Eulau, Wahlke, Buchanan, & Ferguson, 1959).

Oba tyto názory jsou však komplikované a navzájem protichůdné, protože akcentují extrémní pozice ve smyslu absolutních instrukcí od voličů na jedné straně a úplné ignorace názorů zastupovaných na straně druhé. V takovém případě ale nelze někoho reprezentovat, jestliže ignorujeme jeho názor a zároveň nelze být reprezentantem, pokud pouze tlumočíme přesné pokyny (Pettit, 2009).

1.2 MODEL STRANICKÉHO MANDÁTU

Problémy těchto přístupů překonává model stranického mandátu, který uvažuje politické strany mající vliv na reprezentaci, neboť v dnešní době hrají strany důležitou roli a zástupci jsou tak spíše delegáty jednotlivých stran než přímo voličů (Miller & Stokes, 1963). Strany jsou totiž zpravidla organizovány kolem programu nebo ideologie, což umožňuje voliči vybrat si svého zástupce, s jehož programem souhlasí. Strany poté prosazují své programy ve vládě nebo parlamentu a stranický mandát tak definuje vztah mezi preferencemi voličů a chováním politické strany. V případě bipartismu vzniká vztah mezi požadavky voličů a kroky vlády. Předložením programu se strany zavazují provádět konkrétní politiku a jsou odměněny, pokud tak činí (Miller & Stokes, 1963).

Model stranického mandátu tak neodpovídá modelu „nezávislosti“ ani tomu „mandátovému“, protože strany nejsou vázány pokyny svých voličů, avšak nejsou ani zcela svobodné, protože jsou do jisté míry svázány politickými programy a voliči očekávají, že je budou plnit (Ranney, 1954).

Zajímává, nejen s ohledem na cíle této práce, je kontrola mandátu a nezávislosti daného reprezentanta. Ta je založena na vztahu principál-agent, tedy na principu delegace agenta (politika) principálem (voličem). Podstatné je, že po zvolení nemá principál v průběhu mandátu možnost kontrolovat akty svého politického zástupce. Existují však dvě možnosti kontroly mimo volební období. První mechanismus kontroly je nazýván „ex ante“ a spočívá v kontrole ještě před zvolením a v procesu pečlivého výběru zástupce voličem. Druhým, „ex post“, se naopak rozumí hrozba v podobě případného nezvolení politika v dalších volbách, přičemž pochopitelně je tato kontrola voličem využita až po volbách (Strøm, 2003). Podobně tyto kontrolní mechanismy definuje Jane Mansbridge, která dodává, že je-li splněn předpoklad, že reprezentant je dostatečně kompetentní, nemusí volič v případě mechanismu „ex ante“ vynaložit tolik úsilí do kontroly jako v případě „ex post“ a není nucen uplatňovat takové sankce (Mansbridge, 2008). Zároveň zmiňuje, že forma sankcí se může měnit v čase.

Jinými slovy jinak hodnotíme politiky krátce po volbách, a jinak po uplynutí určité doby mandátu (Mansbridge, 2003).

Dle Andewega a Thomassena je model stranického mandátu definován jako „autorizace“. Strany v tomto případě přebírají iniciativu a prezentují se odlišnými programy (směr reprezentace shora) a volič si následně vybírá, tedy kontroluje „ex ante“. Existuje i tzv. „směr reprezentace zdola“, což by bylo možné i v tomto vztahu, kdyby měli voliči významný vliv na tvorbu politického programu. To se ovšem zpravidla neděje, nebo jen v omezené míře, a proto autoři definují model stranického mandátu takto (Andeweg & Thomassen, 2005).

Aby model stranického mandátu platil, musí být splněny tři základní podmínky. Strany musí prezentovat jasné a vzájemně si konkurující programy, jinak voliči nemají možnost výběru. Ti se pak musejí rozhodovat na základě politických otázek, protože jinak podpora dané strany není podporou politiky této strany. Posledním požadavkem je, že strany musejí plnit svůj politický program, jinak je rozhodováno o něčem jiném, než co chtějí voliči (Thomassen, 1994). K celému konceptu pak Mansbridge dodává, že se nejedná o jakousi náhražku přímé demokracie, nýbrž že si voliči vybírají své reprezentanty nejen proto, aby formulovali politické cíle, ale také aby vyjednávali a bojovali za jejich zájmy (Mansbridge, 2003).

1.3 NAPLNĚNÍ STRANICKÉHO MANDÁTU

V prvním kroku modelu stranického mandátu je nejprve třeba odlišit strany od sebe, což se provádí na základě porovnání volebních programů. Následující krok, nebo spíše předpoklad, spočívá v tom, že voliči volí ty strany, s jejichž programem souhlasí. Pro aplikaci teorie stranického mandátu je dle Louwerse dostačující, když volební pozice stran dostatečně odpovídají jejich parlamentním postojům. V takovém případě je volební program adekvátní nástroj pro rozhodování voličů (Louwerse, 2011).

1.3.1 SLIBOVÝ A SALIENČNÍ PŘÍSTUP

Posledním a stěžejním krokem je sledování plnění mandátu zvolenými stranami. Obecně jsou porovnávány stranické předvolební pozice s následnými výstupy nebo v některých případech stranickými pozicemi v parlamentu (Louwerse, 2011). Pro sledování plnění mandátu se zpravidla využívají dva přístupy, jeden založený na slibu a druhý založený

na tzv. „salienci“ neboli palčivosti tématu. Přístup založený na slibu prostě sleduje plnění daných slibů, přičemž není překvapením, že tyto studie vycházejí většinou pozitivně, a především ve prospěch vládních stran (Mansergh & Thomson, 2007). Politické strany v tomto smyslu slouží jako prostředník, který formuluje politické návrhy vzniklé společenskou poptávkou. Pokud jsou tyto požadavky stranami dobře usměrněny, lze očekávat shodu mezi programy a vládními politikami (Thomson, Royed, & Naurin, 2010).

Sledování zmíněné „salience“ pak spočívá v měření důrazu jednotlivých politických stran na určitá témata (Klingemann et al., 1994). Tento přístup vychází z teorie stranické soutěže, která říká, že stranická soutěž probíhá tak, že partaje záměrně kladou menší či větší důraz na určitá témata, aby se odlišily mezi sebou v politických postojích a kongruence se posléze zkoumá na rozpočtovém utrácení do konkrétních programových oblastí (Robertson, 1976). K tomuto účelu slouží například CMP projekt (Louwerse, 2011; Klemmensen, Hobolt, & Hansen, 2007).

Přístup založený na slibu má ovšem některé nedostatky, které stojí za to zmínit. Pokud sledujeme pouze sliby ve vládních programech, jsme ochuzeni o jakýsi obecnější vhled do postoje strany. Například nejsme schopni reagovat na změnu politické agendy, kdy některé sliby nejsou již podstatné, a abychom dokázali určit postoj strany k nové problematice, je zapotřebí hlubšího pochopení programu samotného. Strana tak může i přes to, že neplní své sliby, plnit politiku, pro kterou byla zvolena. Mimo to sledování plnění slibů naráží na specifčnost programů a následných politických výstupů. Mnohdy jsou totiž vládní návrhy konkrétnější než programy jednotlivých stran nebo jsou zaměřeny na otázky, které nejsou v programech přímo uvedeny. Louwerse také poukazuje na to, že sliby jsou jedním z nejstrategičtějších prvků volebních programů, čímž má na mysli, že strany záměrně slibují mnoho, aby vyhrály volby a zároveň nechtějí slibovat příliš, aby byly schopny své závazky splnit (Louwerse, 2011).

Již zmíněný „salienční“ přístup je méně náchylný na doposud uvedené problémy, nicméně trpí přílišnou obecností. Pokud je například kladen důraz na sociální témata nebo vzdělávání, je tento apel příliš obecný, aby bylo možné strany porovnávat. V otázce důrazu na finanční přerozdělování do jednotlivých oblastí je nutné si uvědomit, že ne vše lze měřit penězi. Obecně se přístup zaměřuje spíše na to, o čem strany mluví, než co skutečně dělají (Royed, 1996).

Louwerse také dodává, že jak slibový, tak „salienční“ přístup je omezen z hlediska reprezentace pouze na vládu a plnění jejich slibů. Tím je však zcela vyřazen parlament a upozaděna opozice, přičemž mandát mají všichni poslanci rovnocenný. Dle něj by se proto předvolební postoje měly spíše srovnávat s parlamentním chováním, což nazývá jako parlamentní mandát (Louwerse, 2011; Louwerse, 2012). To je velmi silný argument i s ohledem na fakt, že tato práce si klade za cíl posuzovat ideologickou kongruenci poslanců všech stran v parlamentu.

1.3.2 PROSTOROVÝ PŘÍSTUP

Prostorová analýza stranických pozic se využívá pro měření politických preferencí stran nebo jiných politických aktérů. V nejjednodušší podobě představuje pozice reprezentantů v rámci jedné dimenze (Louwerse, 2011). Velmi častým příkladem je rozdělení na levice a pravici (Benoit & Laver, 2006), což nahrazuje do určité míry všechny ostatní politické dimenze (Louwerse, 2011).

Zásadním předpokladem prostorové analýzy stranických preferencí je, že tyto preference lze vyjádřit jako postoj v prostoru, což znamená, že například strany podporující jeden levicový návrh podpoří i jiný levicový návrh, tedy že existuje určitá souvislost nebo návaznost mezi postoji stran (Ray, 2007).

Aplikace prostorového přístupu v otázce stranického mandátu zmírňuje výše uvedené problémy přístupu založeného na slibu nebo „salienci“. Místo očekávání, že strany plní určité sliby, pozorujeme spíše podobnost postojů stran k určitým politickým otázkám (dimenzím), a to v předvolebním a následně parlamentním postoji. Zároveň se nezaměřujeme pouze na vládu, ale tento přístup nám umožňuje sledovat postoje všech politických sil v parlamentu (Louwerse, 2011; Louwerse, 2012). Podstatné je také sledování postojů opozičních stran, jelikož i když nezískaly vládní mandát, stále reprezentují určité procento voličů, a i ony by měly být podrobeny analýze s cílem zjistit, zda se jejich pozice změnily, či nikoli a jak se chovají v parlamentním prostředí po volbách (Louwerse, 2012).

Louwerse navíc tvrdí, že analýza stranického mandátu by měla být rozšířena o analýzu nejen ideologické kongruence mezi předvolebními postoji a parlamentním chováním. Ve výsledku se volič rozhoduje mezi stranami, a pokud se předvolební a následně parlamentní postoje příliš liší, nemusí být volba optimální (Louwerse, 2012).

V demokracii je totiž podstatné nejen to, zda se vůle lidu odráží v přijatých rozhodnutích, ale také to, zda jsou názory a zájmy lidu zohledněny v krocích, které vedly ke konkrétním usnesením. Rovněž parlament představuje jakýsi článek řetězce reprezentace, tedy nezohledňuje pouze vstup (přání voličů) a výsledek (konkrétní vládní politiku), ale také vazby mezi voliči a jejich stranickými zástupci (již zmíněný vztah). Navíc to pomáhá voličům zjistit, zda jsou předvolební postoje dobrým prediktorem parlamentního chování (Müller, 2000).

Studie (Louwerse, 2011) využívá dva ukazatele k určení politických postojů, a to důraz na určité téma a pozice strany v té které dimenzi. Například u zelených stran se předpokládá důraz na ekologické otázky (v tomto smyslu „salienci“) a pozice strany pak zachycuje, co k danému tématu strany říkají. Příkladem může být i odhad postojů prostřednictvím analýzy textu (Slapin & Proksch, 2008). Tradičně ale bývají prostorové analýzy více zaměřeny spíše na postoje (policy pozice) než na „salienci“ daného tématu (Louwerse, 2011).

1.4 POJEM LEVICE A PRAVICE

Jelikož je práce dále zaměřena na ideologickou kongruenci poslanců parlamentu z hlediska levoprávé škály, je nasnadě nejprve pojem levice a pravice definovat a doplnit jej o kontext v českém porevolučním prostředí. Tato definice také napomůže převedení slovníku Lavera & Garryho (2000) do českého prostředí.

Dělení na levice a pravici má značně rozsáhlý historický kontext, není však záměrem jej zde popisovat. Naopak velmi stručně toto rozdělení definuje italský právní teoretik Norberto Bobbio. Ten tvrdí, že levoprávé dělení je založeno především na přístupu k rovnosti. Z jeho pohledu tak zastánci levice apelují na věci, které mají lidé společné, a naopak pravicově založení jedinci dávají důraz na odlišnosti (Bobbio, 2003).

Takováto definice však není úplně vhodná pro pochopení toho, jak pánové Laver a Garry koncipovali zmíněný slovník. Pro lepší uchopení a hlubší porozumění toho, co levicové nebo pravicové strany zastávají, vezměme Scrutonovu definici, která definuje určité znaky tohoto dělení, přičemž dodává, že ne všechny musí být naplněny a důraz na ně může být kladen různě (Scruton, 1999).

Mezi vybrané znaky levice patří: odpor k soukromému vlastnictví, odmítání tříd (vyjma proletariátu) a buržoazie především, nepřátelství vůči establishmentu, víra v demokracii a účast lidu na vládnutí, víra v přirozená a lidská práva, víra v pokrok formou revoluce nebo reformou, rovnostářské sklony, víra v sociálně spravedlivý stát, v kontrolu státu nad vzděláváním, zdravotnictvím a stěžejními zdroji bohatství společnosti (Scruton, 1999).

V rámci politického systému ČR se jeví jako nejvhodnější popsat znaky levice na případu tradiční ČSSD, tedy České strany sociálně demokratické (nyní Sociální demokracie (SOCDEM)). Základem strany je požadavek sociální spravedlnosti, čímž se přibližuje ke konceptu rovnosti ve společnosti. Tu spatřují sociální demokraté v solidaritě a sociálním státě, jenž zaručuje blahobyt všem občanům. Konkrétními kroky jsou zásahy státu do ekonomiky, silná role odborů a s tím spojená ochrana zaměstnanců a jejich zapojení do řízení podniku. Pochopitelně, že stát je ten, kdo je zodpovědný za veřejné služby, tedy zdravotnictví, vzdělání a sociální služby. Socialisté odmítají privatizaci, a naopak silně vnímají vlastnická práva státu. Z hlediska zahraniční politiky jsou proevropští a po kulturní stránce liberálnější než pravicové strany. Na levou stranu spektra bychom jistě mohli v rámci českého prostředí zařadit také KSČM (Komunistická strana Čech a Moravy), která si však více zakládá na ideologickém pojetí politiky (Cabada & Šanc, 2005).

Naopak pro pravici dle Scrutona například platí, že věří v konzervativní hodnoty a tradice, ve společnost, která je založena více na poslušnosti, pietě než na smlouvě, souhlasu a spravedlnosti. Věřící v kulturní konzervatismus a v princip dědictví, samozřejmě v soukromé vlastnictví coby naprosto nezbytný prvek, v základní svobody a naprosto stěžejní hodnotu jednotlivce, nikoli kolektivu, ve svobodu podnikání a kapitalistickou ekonomiku a také v to, že člověk není schopen zdokonalení (Scruton, 1999).

Pravici nejlépe v českém prostředí vystihuje další tradiční strana, a to Občanská demokratická strana (ODS). Svobodu jedince strana vnímá především v nedotknutelnosti soukromí. Cílem ODS je malý a levný stát s minimálním počtem úředníků, který ohrožuje hlavně byrokracie zatížená korupcí a velkým přerozdělováním peněz. Z makroekonomického hlediska je důležitý nezadlužený stát. Nutno dodat, že i přes pravicový pohled je součástí myšlenek strany sociální pomoc těm nejslabším, která je ovšem mnohem adresnější. Naopak nízké finanční příspěvky motivují ty silnější jedince k akci. Obecně však strana zastává

minimálně regulovaný trh, rovné zdanění a privatizaci zdravotnictví, vzdělávání, dopravního sektoru a sociálních služeb. Základem stranického postoje jsou konzervativní myšlenky, tedy respekt k rodině a jejímu významu nebo apel na osobní odpovědnost jedince. Na zahraniční politiku nahlíží nacionálním způsobem a nepodporuje federalizaci Evropy (Cabada & Šanc, 2005).

Závěrem tohoto dělení je však nutné zmínit, že postoje stran na levoprávní škále nejsou tak výrazné jako dříve (Green, 2007). Nicméně, jak dodává Green-Pedersen, tradiční rozdělení na levice a pravici úplně nevyzmizelo, pouze se transformovalo do jiných témat než těch ekonomických. Strany se tak v tomto smyslu odlišují například v tématech životního prostředí, práva a pořádku nebo migrace (Green-Pedersen, 2007).

1.5 SHRUTÍ SOUČASNÉ LITERATURY

Mezi významné autory v této oblasti patří Michael Laver, Kenneth Benoit a John Garry, kteří se tímto zabývali již před 20 lety. Autoři tvrdí, že politické postoje byly většinou měřeny a sledovány pomocí expertních průzkumů mezi poslanci, a to především na základě jejich legislativního hlasování. Domnívají se však, že tento přístup omezuje okruh případů, kdy je možné stanovení policy pozic na základě hlasování využít, neboť je spíše produktem politického procesu, než že by bylo možné sledovat určitou kauzalitu. (Laver, Benoit, & Garry, 2003).

Jako vhodnější se z hlediska zmíněných autorů jeví analýza politických textů, protože ty jsou produktem politické činnosti jednotlivých stran, konkrétních politiků, ale také dalších, kteří se k dané politice vyjadřují. Laver a Benoit ve svém výzkumu využili metody Wordscores a provedli analýzu bouřlivé diskuze o budoucnosti irské vlády v roce 1991. Jednalo se o studii 58 projevů, přičemž každý zúčastněný mohl promluvit pouze jednou a celý záznam čítal přibližně 167 tisíc slov. Zaměřili se na stanovení pro a protivládních projevů, kdy za referenční použili projev tehdejšího předsedy vlády a stanovili mu referenční pozici +1 a projevy dvou hlavních opozičních vůdců s referenční pozicí -1. U zbylých 55 řečníků pak bylo snahou odhadnout, zda byl jejich projev provládní nebo protivládní. Ukázalo se, že vládní ministři byli výrazně provládní, členové parlamentu z vládnoucích stran mírně provládní, umírněné nezávislé strany lehce protivládní a opoziční strany silně protivládní přesně tak, jak by se dalo očekávat. (Laver & Benoit, 2002).

Obdobných metody využili také Klemmensen a spol., kteří analyzovali 182 politických manifestů ve 24 volbách v Dánsku. Z jejich výzkumu vyplývá, že skóre u středolevých vlád bylo skutečně nižší než u těch středopravých, což potvrzuje jistou míru kongruence, tedy že ideologicky definované strany se skutečně drží svých předvolebních programů i po vstupu do vlády. Zajímavým zjištěním je fakt, že rozptyl na levopravé škále je častější u různých vlád v čase než mezi stranami v rámci jedné vlády (Klemmensen, Hobolt, & Hansen, 2007). Vyšší míru shody politických postojů u vládních poslanců, než u těch opozičních potvrdil ve své analýze také Kartalis, který se zabýval případem irských poslanců v letech 1997 až 2019 (Kartalis, 2021).

Dalším významným autorem v oblasti sledování polícy pozic, a především kongruence názoru a ideologie je Thomas Louwarse. V jedné ze svých prací se zaměřuje na plnění stranického mandátu pro konsenzuální (Nizozemsko) a majoritní (Velká Británie) demokracii. Louwarse ukazuje, že rozdíly mezi majoritní a konsenzuální demokracií jsou nepatrné, a dokonce v tomto případě je stranický mandát plněn lépe v případě Nizozemí. Autor si tento výsledek vysvětluje tím, že jím použitý prostorový přístup lépe sleduje naplňování stranického mandátu opozičních stran, které mnohem snáze prosazují svou politiku v konsenzuálních demokraciích (Louwarse, 2012).

Velmi zajímavým textem, který porovnává postoje poslanců před volbami a po nich je práce Schädelové a spol., která se věnovala švýcarskému parlamentu v letech 2003 až 2009. Úvodem předkládají několik převzatých zajímavých myšlenek, které stojí za to zmínit. Úplně základním předpokladem je, že strany slibují to, co je pro ně prioritní (Costello & Thomson, 2008). Zároveň stranické programy bývají vágní, tedy neideologická prohlášení, která nejsou kontroverzní, ale pouze vyzdvihují pozitivní cíle, přičemž strana nedefinuje, jak je naplnit, a to vede k tomu, že je těžké určit, zda tyto manifesty lze brát jako politické cíle (Miller & Stokes, 1963).

Samotná analýza Schädelové a jejích kolegů využila pro porovnání postojů předvolební kalkulačky, ve které poslanci odpovídali na otázky, což bylo poté porovnáno s reálným hlasováním. Z výsledků vyplývá, že ze všech sledovaných legislativců se 86 % z nich drželo svého předvolebního postoje. Nejmenší názorovou shodu zaznamenali výzkumníci u středových stran, kdy průměr u švýcarských lidovců byl 76 % a nejnižší hodnotu měl poslanec této strany, a to 33 %, což znamená že ve 2/3 otázek změnil názor.

Naopak nejvyšší míru konsenzuality lze pozorovat u levicových socialistů (90 %) a pravicových stran (86 %). Vysokou míru jednoty názorů zaznamenala i strana zelených, u kterých byl nejhorší individuální výsledek 74 % (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016).

Obdobně vysokou míru kongruence zaznamenal také Daniel Bischof, který ale využil opačný přístup než dosavadní autoři. Sledoval, zda politické výstupy, v tomto případě hlasování v zákonodárných orgánech nebo návrhy zákonů, jsou v souladu s rétorikou, kterou reprezentanti používali předtím. Zjistil, že v naprosté většině tomu tak bylo, a pouze 7,89 % sledovaných jedinců nečinilo kroky v souladu se svou rétorikou. Dodává však, že se jednalo o důležité téma, spojené s problematikou jaderné energetiky po havárii ve Fukušimě, u kterého lze takovouto míru kongruence očekávat, čímž potvrdil, že s palčivostí tématu (saliencí) roste míra shody politických postojů (Bischof, 2018).

Doposud vyšší míru kongruence vyvrací zjištění Lujána a jeho kolegů, kteří se v roce 2023 zabývali srovnáním policy pozic uruguayských zákonodárců na základě jejich projevů a hlasování. Výsledkem jejich bádání je, že míra kongruence mezi projevy a hlasováním poslanců uruguayského parlamentu je poměrně nízká. To si vědci zdůvodňují především tím, že reprezentanti používají homogenní slovník a často nelze rozlišit, do které pozice se staví. To se projeví spíše až u samotného hlasování. (Luján, Schmidt, & Moraes, 2023)

Obecně však lze říci, že převažuje plnění stranického mandátu, jak jej definoval Louwerse (2011), a tedy že se politici z větší míry drží svého postoje (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016; Bischof, 2018), včetně toho, že se příliš neodchylují od názoru strany, za kterou byli zvoleni (Laver & Benoit, 2002). Ukazuje se také, že středolevé nebo středopravé vlády jsou zpravidla skutečně velmi blízko středu na levopravé škále (Klemmensen, Hobolt, & Hansen, 2007) a vládní poslanci jsou spíše ve svých postojích kongruentní, což ale může být způsobeno tím, že nastolují agendu (Kartalis, 2021). Zároveň s vyšší palčivostí tématu se zvyšuje míra kongruence (Bischof, 2018). Nutno však dodat, že příliš výzkumů, které by se zabývaly přímo shodou politického postoje v programech a následných projevech, nebylo nalezeno.

I přesto najdeme určité výjimky a rozdíly především mezi jednotlivci. Je třeba mít na paměti zjištění Lujána a spol., kteří zjistili, že politici často využívají homogenní slovník (Luján, Schmidt, & Moraes, 2023). Předchozí práce akademiků nám ale nabízejí hned několik vysvětlení toho, proč nejsou někteří poslanci ve svých postojích kongruentní. Jedním

z možných vysvětlení je stranická disciplína, tedy určitý tlak na poslance, aby činili dle pokynů strany, a ne podle svého přesvědčení, což lze chápat jako individuální nekongruenci politického postoje. Pravdou ale je, že do jisté míry může toto značit naopak kongruenci v rámci strany, a sice že se politická uskupení snaží prezentovat jednotně i přes rozdíly názorů mezi jednotlivci (Luján, Schmidt, & Moraes, 2023; Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016).

Vliv na rozdílnost postojů poslanců mohou mít také tzv. individuální faktory. I když má každý jeden poslanec stejný hlas, jejich role a vliv se liší. Nováčci mohou konat pod tlakem zkušenějších kolegů a ti zároveň mohou nabýt pocitu větší volnosti ve svém vyjadřování nebo hlasování. Roli také hraje závažnost daného politické otázky, neboť u méně důležitých problémů mohou být poslanci benevolentnější ve svých postojích. Význam má také čas, jelikož s větším odstupem od voleb je změna názoru více pravděpodobná. (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016).

1.6 KONTEXT VOLEB 2013

Pro možné vysvětlení výsledků je vhodné znát také kontext voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2013. Důvodem těchto předčasných voleb byla politická krize, která následovala po pádu vlády tehdejšího premiéra za ODS Petra Nečase. Výsledek voleb byl překvapující, neboť ukončil střídající se dominanci dvou nejsilnějších stran, tedy ČSSD a ODS. Místo toho nabídl velmi pestré rozložení sněmovny, kdy do hry vstoupilo nové hnutí ANO, navrátili se křesťanští demokraté a vznikl ideově zajímavý kabinet Bohuslava Sobotky ve složení ČSSD, ANO a KDU-ČSL. Výrazný podíl křesel získali také komunisté, kterým se předpovídala vládní účast, ke které však nedošlo. Do sněmovny se dostala také TOP 09, která kandidovala společně se Starosty a nezávislími a hnutí Úsvit (Havlík et al., 2014).

Podstatná pro tuto práci je především analýza předvolebních programů, a proto jsou popsány zásadní závěry. Obecně se nejvíce v programech hovořilo o ekonomice, technologickém rozvoji a budování infrastruktury a také o sociálním systému, péči o kulturní dědictví, školském systému nebo ochraně životního prostředí. Nejvíce se těmito oblastem věnovala ČSSD (71 %) a naopak nejméně ODS (52 %). Tématem těchto voleb bylo také společenské uspořádání, soudnictví nebo pořádek, kdy průměrně se tímto strany zabývaly z 15 %, přičemž nejméně ČSSD (9 %) a nejvíce hnutí Úsvit (21 %). Zajímavé zjištění se týká programu ANO, které vsadilo na program související s kompetencí ke kvalitní správě věcí veřejných, a ne na originalitu. Naopak program KSČM není tak vyhraněný a nenabízí

alternativní postoje, jak by bylo možné očekávat, ale naopak je málo konkrétní. Proti tomu stojí programy ČSSD, KDU-ČSL a Úsvitu, které obsahovaly skutečně konkrétní postoje. Mezi nejčastějšími slovy se objevovaly spíše ekonomicky levicové výrazy typu podpora, státní, veřejný nebo práce (Havlík et al., 2014).

Nutno podotknout, že atmosféra před volbami byla vyhrocená a kampaň silně negativní. Po rozpadu Nečasovy vlády byla ODS a TOP 09 pod silným tlakem, z čehož naopak profitovala ČSSD. Velkou výhodou mělo hnutí ANO, které se prezentovalo někdy až populistickými hesly a odmítalo staré politické struktury. Obtížnou situaci měli lidovci, kteří však vhodně omladili kandidátní listinu a vynechali tradiční křesťanská témata a byli velmi aktivní i na sociálních sítích (Havlík et al., 2014).

Poraženým voleb byla jednoznačně ODS, která doplatila na předchozí vládní angažmá. Nejedno mrzení ale volby způsobily také sociálním demokratům, kteří jako hlavní opoziční síla nedokázali mobilizovat více voličů. Pro lidovce byly volby úspěšné, neboť oslovili mladší voliče a dostali se opět do sněmovny. Určitého vítězství dosáhlo hnutí ANO, které zúročilo svou dlouho připravovanou kampaň a také velké množství financí, které do ní vložilo (Havlík et al., 2014).

1.7 OČEKÁVÁNÍ

Na základě rešerše (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016; Bischof, 2019; Laver & Benoit, 2002) je prvním očekáváním, že i v případě této analýzy bude míra kongruence obecně vysoká. Vyšší bude u tradičně vyhraněných stran, jakými jsou v tomto případě ODS, ČSSD nebo KSČM, naopak nižší míru shody lze očekávat u středově definované strany KDU-ČSL (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016). U hnutí ANO a Úsvit je očekávána rovněž nižší míra kongruence, jelikož jsou charakterizovány jako centristicky populistické (Havlík & Voda, 2018).

Zajímavé bude sledovat, jaký vliv na kongruenci mělo vládní angažmá a jakých výsledků dosáhnou opoziční poslanci, jelikož jak vyplývá z výzkumu Kartalise (2021), zákonodárci vládních uskupení jsou více jednotní ve svých pozicích než ti opoziční. Zde je však velmi obtížné stanovit odhad, neboť u hnutí ANO je očekávána nižší míra kongruence z důvodu jejich populistického zařazení, naopak ODS jako ideologicky vyhraněná strana s očekáváním vysoké míry shody byla v tomto období v opozici.

S ohledem na předvolební atmosféru a výsledky voleb lze říci, že vznikla spíše středo-levá vláda, neboť ČSSD je označováno za stranu levicovou, KDU-ČSL za středovou (Cabada & Šanc, 2005) a hnutí ANO za spíše středově populistické (Havlík & Voda, 2018). Z hlediska pozice na levoprávé škále je proto očekáváním, že v průběhu mandátu budou poslanci těchto vládních stran zaujímat spíše středo-levé postoje, tak jako v případě výzkumu Klemmensena a spol. (2007). U ideově definovaných opozičních stran (ODS a KSČM) lze předpokládat, že z hlediska levice a pravice budou jejich postoje odpovídat jejich ukotvení v tomto spektru.

Součástí analýzy je také sledování polícy pozic z hlediska liberálně-konzervativní škály, k čemuž bylo přistoupeno především po definici slovníku vycházejícího z Lavera a Garryho (2000). V tomto případě je předpokladem, že tradiční konzervativní strany (ODS a KSČM) se budou držet svých idejí (Cabada & Šanc, 2005). Naopak očekávám, že tradiční křesťanští demokraté z programového hlediska zmírní svůj konzervativní postoj, a to z důvodu snahy dostat se opět do parlamentu (Havlík et al., 2014). V případě poslanců TOP 09 si myslím, že budou spíše konzervativní, a to především na základě osob s nimi spojených, jako byli například Miroslav Kalousek nebo Karel Schwarzenberg. Domnívám se též, že sociální demokraté budou těmi, kteří reprezentují spíše liberální postoje (Cabada & Šanc, 2005). U nově vzniklých a populistických hnutí (ANO a Úsvit) je těžké dopředu jejich postoj odhadnout. Obecným předpokladem je však z tohoto hlediska vysoká míra kongruence postojů stejně jako u levoprávé škály.

2 METODOLOGIE

2.1 KVANTITATIVNÍ OBSAHOVÁ ANALÝZA

Vlastní část práce lze označit z metodologického hlediska za obsahovou analýzu, kterou lze definovat jako metodu sloužící k vyvození platných závěrů za pomoci textu, zvuku nebo obrazu. Středobodem metody je obsah konkrétního sdělení, na jehož základě se posléze formulují konkrétní závěry (Weber, 1990). Kvantitativní obsahovou analýzou se poté myslí systematické a objektivní zpracování především textových dat (Schulz, Scherer, Hagen, Reifová, & Končelík, 2004) pomocí statistických metod, s cílem popsat danou komunikaci či vyvodit platné závěry (Riffe, Lacy, & Fico, 2005). Hlavním rysem metody je její strukturovanost a ověřitelnost, což přináší objektivní výsledky nezávisle na výzkumníkovi nebo kodérovi. Výhodou je možnost zpracování velkého množství surových dat, která jsou posléze graficky znázorněna, a to nejčastěji pomocí grafů nebo tabulek (Schulz et al., 2004).

Analýzu lze rozdělit do tří kroků, kdy první spočívá ve stanovení konkrétního cíle nebo výzkumné otázky, na kterou chceme odpovědět (Schulz et al., 2004). V této konkrétní práci se budu zabývat následující hlavní otázkou a dvěma podotázkami:

- *Jaké policy pozice na levopravé škále zaujímali poslanci Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 2013 až 2017 ve svých projevech v porovnání s předvolebními programy jejich stran, a drželi se rétoricky ideologického směru politického subjektu, za který byli zvoleni?*
  - *Jaké policy pozice na liberálně-konzervativní škále zaujímali poslanci PSP ČR v témže období ve svých projevech v porovnání s předvolebními programy jejich stran, a drželi se rétoricky ideologického směru politického subjektu, za který byli zvoleni?*
  - *Jak se liší výše definovaná levoprávní a liberálně-konzervativní ideologická kongruence u vládních a opozičních poslanců?*

V druhém kroku je záhodno správně vybrat soubor dat, který chceme kódovat a definovat jednotku analýzy (kapitola 2.2.). V dalším kroku je třeba definovat kódovací schéma (kapitola 2.3.) a poté již přistoupit k samotnému kódování. Posledním a neméně důležitým krokem je finální vyhodnocení dat a interpretace výsledků (Schulz et al., 2004). Není dobré zapomínat také na limity této metody, přičemž důležité je správně stanovit cíl, ke

kterému chceme dojít (Holsti, 1969). Je také třeba dbát na validitu (platnost), což znamená, že skutečně měříme to, co chceme a reliabilitu (spolehlivost), která zaručuje, že v případě aplikace metody na stejná data dojdeme ke stejnému výsledku. (Schulz et al., 2004). Tyto a následující limity jsou zohledněny v kapitole 2.5. Celkový postup analýzy je popsán v kapitole 2.4.

2.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Souborem analyzovaných dat pro první část práce jsou volební programy jednotlivých uskupení, která byla zastoupena v PSP ČR v letech 2013 až 2017. Jelikož je dále využito počítačového programu pro samotné kódování, lze za jednotku analýzy brát vždy celý program, ve kterém je stanovena pozice strany v dané dimenzi a není nutno rozdělovat programy na kvazi-věty jako při ručním kódování. Předvolební programy byly staženy z portálu Manifesto Project Database, který se zabývá rovněž kódováním programů politických stran po celém světě (Manifesto Project, n.d.). Pro přehlednost je uveden seznam stran, které se po volbách dostaly do sněmovny a počet získaných mandátů (Český statistický úřad, 2013).

- Komunistická strana Čech a Moravy (**KSČM**) – **33 mandátů**
- Česká strana sociálně demokratická (**ČSSD**) – **50 mandátů**
- Akce nespokojených občanů 2011 (**ANO**) - **47 mandátů**
- **TOP 09** + Starostové a nezávislí – **26 mandátů**
- **KDU-ČSL** (do roku 2019 oficiálně Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová) – **14 mandátů**
- Občanská demokratická strana (**ODS**) – **16 mandátů**
- **Úsvit** – Národní koalice – **14 mandátů**

Na tomto místě je také vhodné vysvětlit, proč bylo zvoleno toto volební období. Jedním z důvodů je dobrá dostupnost dat, a to jak programů, tak všech projevů poslanců. Druhým důvodem je právě zmíněné rozložení poslaneckých mandátů. Vyjdeme-li z definice Cabady a Šance (2005), dlouhodobě profilované strany ČSSD a KSČM dávají součet 83 křesel pro levici. Na straně pravice sice máme pouze 16 mandátů pro ODS, nicméně předpokladem je, že právě hnutí ANO kandidovalo coby středo-pravá strana (viz. kapitola 1.6), a navíc lze připočítat TOP 09, které bylo s ODS v předchozí vládě, což dohromady činí 89 mandátů pro

středo-pravici. Čistě středové strany jsou reprezentovány především KDU-ČSL se 14 mandáty. Vyjma hnutí Úsvit tak máme relativně reprezentativní vzorek levoprávé škály. Nutno dodat, že zajímavé je toto období také z důvodu zisku prvních mandátů pro hnutí ANO, které bylo na politické scéně nové a rovnou se podílelo na vládě (společně s ČSSD a KDU-ČSL), a proto bude zajímavé tyto postoje sledovat.

Pro následné měření kongruence jsou analyzovány projevy jednotlivých poslanců. Ty jsou doslovně přepisovány v rámci stenozáznamů z každého jednání na půdě Poslanecké sněmovny a jsou volně dostupné na sněmovních stránkách. Nicméně pro lepší práci s daty byl vedoucí práce poskytnut excelovský soubor všech projevů pro čtyři volební období 2006 - 2010, 2010 - 2013, 2013 - 2017 a 2017 - 2020 (do 49. schůze), ve kterém je možné data filtrovat dle volebního období a sledovat také projevy dle stran nebo dokonce jmenovitě podle poslanců, a to i pro námi sledované období 2013 až 2017, což práci značně usnadňuje. Soubor dat vznikl spojením agendy poslanců a osob a stenozáznamů právě ze stránek Poslanecké sněmovny. Zkoumané volební období obsahuje dohromady 66 144 projevů.

2.3 SLOVNÍK (KÓDOVACÍ SCHÉMA)

Kódovací schéma v tomto případě vychází ze slovníku levoprávých a liberálně-konzervativních slov, který bylo nejprve nutné definovat. V této práci je vycházeno z již stanoveného slovníku Lavera a Garryho (2000), který právě taková slova obsahuje a byl již pro obdobné analýzy využit.

Autoři jej rozdělují do několika kategorií, kdy levoprává škála je definovaná pomocí slov spojených s ekonomikou státu. Na jedné straně jsou výrazy podporující zásahy do ekonomiky (levicové) a na straně druhé ty, které popisují minimální intervenci (pravicové). Z hlediska hodnotového slovník rozděluje slova liberální a konzervativní. Vyjma těchto kategorií slovník obsahuje také pojmy týkající se institucionálního pojetí politiky, ty však nelze využít k zodpovězení stanovených výzkumných otázek a slova obsažená v této sekci jsou velmi nerovnoměrná co do jejich počtu z hlediska radikálního nebo konzervativního pojetí, a proto nebyla tato kategorie uvažována. Zároveň nebylo možné dohledat, co se pod tímto institucionálním pojetím přesně míní. Pro úplnost je nutno říci, že ve slovníku najdeme další skupiny slov, které se týkají například environmentálních otázek, rovnoprávnosti mužů a žen či pojetí kultury (Laver & Garry, 2000), které byly na základě předchozí definice levice a pravice (Cabada & Šanc, 2005) zařazeny do hodnotové kategorie.

V prvním kroku byla tato slova přeložena do českého jazyka. Výrazy v angličtině jsou ovšem stručnější, a proto byla doplněna synonyma. Součástí přípravy slovníku bylo také doplnění o slova nová, která nejsou v původní verzi, a to opět na základě definice levice a pravice v českém prostředí. V posledním kroku byla provedena zkouška tohoto slovníku, a to s cílem objevit chybná vyhledávání a upravit tvary slov nebo jejich kořen tak, aby skutečně odpovídala svému významu. Nutno zmínit, že některá slova byla ze slovníku vyřazena, jelikož se v češtině nevyužívají nebo mají jiný význam. Slova jsou uvedena bez diakritiky, a to proto, že program Yoshikoder pracuje pouze bez znamének. Představu si lze udělat na základě tabulky 1 a celý slovník je pak součástí přílohy (příloha A).

Tab. 1: Ukázka slovníku levoprávních a liberálně-konzervativních pojmů

EKONOMICKÉ HLEDISKO		HODNOTOVÉ HLEDISKO	
levice	pravice	liberální	konzervativní
bezdomov*	efektiv*	diskrimin*	bezpečn*
duchod*	firem*	ekolog*	dedic*
chud*	korpor*	evrop*	histor*
nemoc*	obchod*	homosex*	kultur*
zamestnan*	podnikat*	mensin*	minul*
odborov*	privat*	nespravedl*	rodin*
statn*	trzn*	solidar*	tradic*
potrebn*	vynos*	zen*	zachov*
socialn*	zisk*	lidsk*	spolehliv*
spravedliv*	stabil*	nevinn*	rozum*

Ve skupině ekonomických levicových slov najdeme skupiny týkající se otázek zaměstnanosti, znevýhodněných skupin obyvatel nebo sociální a spravedlivé ekonomiky

státu. Tato kategorie se zaměřuje na seniory, děti, pracující, úředníky, ale také na odbory nebo třeba učitele. Nalezneme zde výrazy související s důchody, větším přerozdělováním peněz nebo se státním či společným vlastnictvím.

Naopak ekonomicky pravicová kategorie obsahuje slova spojená s podporou podnikání, soukromého vlastnictví, firem, živnostníků apod. Pravicová rétorika také vychází ze slov typu investice, majetek, tržní, výnos, zisk, měnový a jiných pojmů z ekonomické teorie. Častými výrazy jsou také slova jako stabilní, efektivní nebo sebevědomý. Nutno zmínit, že ekonomický slovník byl upraven oproti originálu minimálně.

Z hlediska liberálních hodnot nabízí slovník skupiny slov, které se týkají člověka, s čímž se pojí výrazy jako menšina, diskriminace, lidský nebo lidskost, nevinnost a nespravedlnost. Větší skupinu, který vychází také z původního slovníku, tvoří slova spojená s genderovou rovností a sexuální orientací, a proto zde nalezneme výrazy typu gay, lesba, homosexualita nebo registrované partnerství. Přidány byly výrazy týkající se proevropského postoje a rovnoprávnosti žen a obecně důrazu na feminismus, což vychází z kontextu českého prostředí (Cabada & Šanc, 2005). Do této kategorie jsou také zahrnuty výrazy týkající se ochrany životního prostředí a otázka ekologie. Nad rámec a z definice levice a pravice byla přidána také slova jako les, zemědělství, úroda, zeleň nebo znečištění. Tento dodatek však s sebou nese určitá rizika, neboť originální slovník tato slova neuvádí a jistý důraz na zachování a ochranu přírody můžeme nalézt i u konzervativnějších stran.

Konzervativní výrazy naopak byly doplněny minimálně a vycházejí především z původního slovníku. Najdeme zde slova pojící se s ochrannou, obrannou a armádou či vojskem, zachováním tradic, důrazem na rodinu nebo historii a minulost. Zajímavou skupinu slov tvoří kultura, která je Laverem a Garrym (2000) spojována s příklonem konzervativců k tzv. „vyšší“ kultuře. Součástí této kategorie jsou také pojmy související s migrační politikou.

2.4 POSTUP ANALÝZY

Jak již bylo zmíněno, analýza byla provedena v prostředí Yoshikoder, což je jednoduchý program, který je volně ke stažení a umožňuje definovat slovník a následně měřit, kolikrát se slovo v textu objevuje a také zobrazit celkový počet slov z jednotlivého slovníku (Identity Project at Harvard's Weatherhead Center for International Affairs, n.d.).

Nejprve byly analyzovány jednotlivé programy všech sedmi stran zastoupených v Poslanecké sněmovně. Texty bylo nutné převést do formy bez diakritických znamének a následně je zkontrolovat, neboť některá slova byla rozdělena, či nesprávně převedena. Takto naformátovaný text byl posléze nahrán do prostředí Yoshikoderu a byl na něj aplikován daný slovník. Celkové počty slov byly poté využity k výpočtu pozice konkrétní strany v dané dimenzi. K tomu slouží dva jednoduché vztahy, které vycházejí z práce autorů slovníku Lavera a Garryho (2000). Ekonomická pozice (levoprává) a hodnotová pozice (liberálně-konzervativní) jsou vypočítány následovně:

$$Econ_{LR} = \frac{(Econ_R - Econ_L)}{(Econ_R + Econ_L)},$$

$$Soc_{LC} = \frac{(Soc_C - Soc_L)}{(Soc_C + Soc_L)},$$

kde $Econ_{LR}$ [-] je celková pozice na levoprávé škále, $Econ_R$ [-] počet pravicových slov, $Econ_L$ [-] počet levicových slov, Soc_{LC} [-] celková pozice na liberálně-konzervativní škále, Soc_C [-] počet konzervativních slov a Soc_L počet liberálních slov.

Ze zapsaných vzorců vyplývá, že výsledná pozice strany či konkrétního poslance se tak může pohybovat v rozmezí od -1 (absolutní levicový/liberální postoj) až po +1 (absolutní pravicový/konzervativní postoj). Čím blíže je pak hodnota rovna 0, tím je politických postoj více do středu politického spektra. Vzorec rovněž zohledňuje poměr jednotlivých slov, nikoliv pouze jejich celkový počet, což je pro určení celkové pozice vhodnější.

Obdobným způsobem a za využití těchto vztahů byly následně stanoveny pozice jednotlivých poslanců, přičemž bylo vybráno vždy 10 nejaktivnějších z každé strany, a to z důvodu velkého množství dat. Jednotliví poslanci byli vybráni jednoduše podle absolutního počtu projevů na půdě sněmovny. Tyto projevy byly nejprve vybrány z tabulky a také zbaveny diakritiky, přičemž zde byla práce jednodušší. I když samotné projevy byly mnohdy delší než programy, nebylo nutné text procházet a upravovat, protože byl ve velmi dobrém stavu zkopírován již ze stenozáznamů. Při výběru poslanců bylo dbáno na to, aby byli zastoupeni předsedové a místopředsedové klubů, jelikož lze předpokládat, že vhodně reprezentují postoj své strany a zároveň byli mezi nejaktivnějšími. Naopak byli vynecháni předseda a místopředsedové poslanecké sněmovny ačkoliv jejich projevy byly nejčetnější, to

však může být zkresleno jejich funkcí ve sněmovně a nemusí to odpovídat politickému postoji strany. Kompletní výběr poslanců včetně počtu projevů a jejich postavení je součástí přílohy (příloha B) a bylo vycházeno z informací dostupných na stránkách sněmovny (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2013).

Na základě výsledků policy pozic jednotlivých zákonodárců byla posouzena ideologická kongruence jednotlivců a v následujícím kroku i všech analyzovaných poslanců v rámci strany, čehož bylo docíleno aplikací slovníku na všechny projevy daných poslanců konkrétní strany. Rovněž byla posouzena shodnost projevů s programy u vládních a opozičních poslanců. Výsledky byly na závěr zhodnoceny, popsány a vysvětleny.

2.5 LIMITY ANALÝZY

Rovněž je vhodné zmínit některé limity této analýzy. Výhodou počítačového kodéru je jeho spolehlivost, což ale automaticky neznamená platnost těchto výsledků (Däubler, Benoit, Mikhaylov, & Laver, 2012). Pro její úplnost by se muselo shodnout více kodérů a je možné, že by jiný výzkumník definoval slovník jinak. V rámci této práce je toto omezení částečně eliminováno tím, že bylo vycházeno z již stanoveného slovníku. U ručního kódování je pro zajištění objektivit výsledků nutno provést opakované měření několika nezávislých kodérů. To do jisté míry nahrazuje počítačový program.

Omezení spočívá také v tom, že nejsme schopni dohlédnout kontextu jednotlivých slov, ale pouze předpokládáme, že jednotlivé strany či poslanci využívají tato slova ve svém politickém vyjadřování. Sledováním kontextu by analýza již nebyla slovníkovou v tomto smyslu, ale je třeba připustit, že k určité míře zkreslení zde může dojít. U analýzy samotné je pak třeba si uvědomit, že někteří poslanci mohou mít přednostní právo, nebo jsou předsedy či místopředsedy sněmovny, a jejich projevy jsou častější, což může výsledky také ovlivnit. To je opatřeno vhodným výběrem poslanců, viz. kapitola 2.4. Obdobný problém může nastat u programů, u kterých se liší jejich délka, tedy je předpoklad, že některá slova se opakují vícekrát. Tomuto efektu však jen stěží lze zabránit. Výhodou zvolené metody je možnost zpracovat velké množství dat a počítačový kodér nabízí přesnější výsledky než ruční kódování. Metoda je efektivní a umožňuje formulovat platné závěry na větší množství zkoumaných politických textů, a to i mluvených projevů. Přes všechny výše zmíněné nedostatky lze považovat pro účely této práce volbu metody za dostatečnou a vyhovující.

3 VLASTNÍ ANALÝZA

3.1 ANALÝZA PROGRAMŮ

Jak již bylo řečeno, prvním krokem vlastní práce bylo stanovit jednotlivé policy pozice stran zastoupených ve sněmovně mezi lety 2013 až 2017. Nejprve jsou proto prezentovány výsledky na levoprávé škále (ekonomický postoj) a posléze na škále hodnotové (liberálně-konzervativní).

3.1.1 LEVOPRAVÁ ŠKÁLA – EKONOMICKÉ HLEDISKO

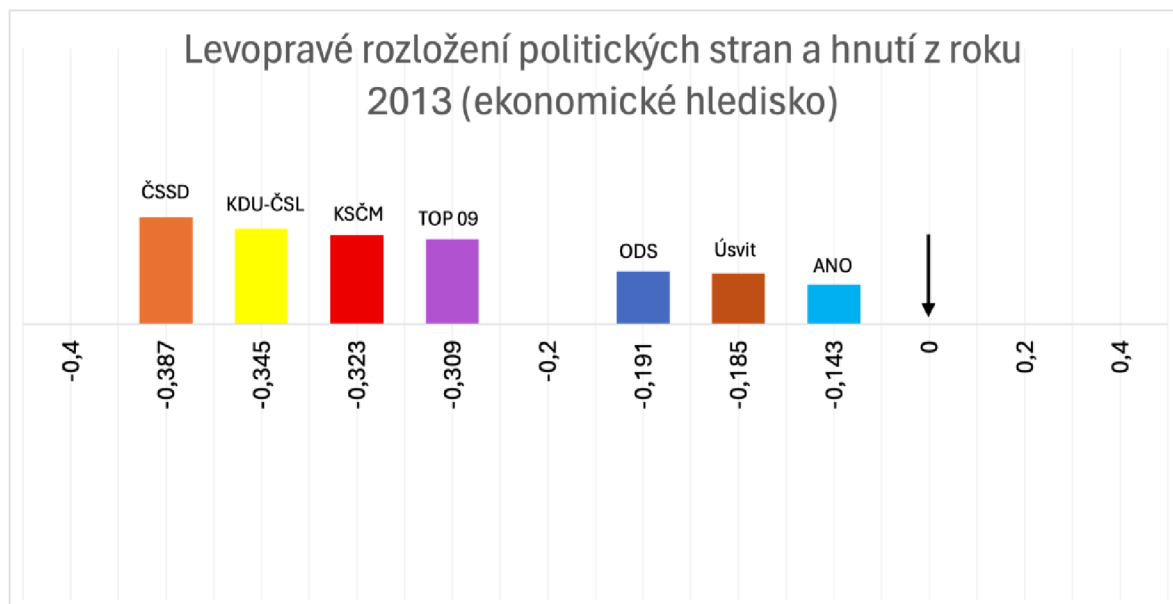
Výsledky jsou prezentovány nejprve tabulkou, která ukazuje celkový počet slov v jednotlivých dimenzích a slovnících (tabulka 2). Pro ukázkou, jak je výsledná pozice jedné strany stanovena, je ukázán výpočet na případu ČSSD. Výsledky jsou zaokrouhleny na tři desetinná místa.

Tab. 2: Počet levicových a pravicových slov v programech jednotlivých stran

	ČSSD	ODS	KSČM	ANO	KDU-ČSL	TOP 09	Úsvit
ekonomika (levice)	423	512	246	447	316	487	199
ekonomika (pravice)	187	348	126	335	154	257	137

$$E_{\text{con}_{\text{LR}_{\text{ČSSD}}}} = \frac{(187 - 423)}{(187 + 423)} \approx -0,387$$

V případě ostatních stran bylo postupováno stejně. Vhodným způsobem, jak jednotlivé strany porovnat, je grafické znázornění (obrázek 1), k čemuž byla využita číselná řada, na kterou byly vyneseny výsledky. Celý interval sice leží v hodnotách (-1,1), nicméně krajní hodnoty nejsou prezentovány, protože žádná ze stran se k limitám nepřiblížila. Naopak je rozsah upraven tak, aby byly výsledky přehledné.

Obr. 1: Graf levoprávého rozdělení stran a hnutí na základě ekonomického hlediska

Prezentovaný obrázek přináší velmi zajímavé výsledky. Všechny strany a hnutí se z ekonomického hlediska prezentovaly ve svých programech jako spíše levicové. Mezi očekávané výsledky lze zařadit levicovost sociálních demokratů a komunistů. Za pozornost stojí pozice lidovců, které bychom tradičně očekávali více na středu tohoto dělení a také TOP 09, která bývá definována spíše jako středo-pravá strana, a při jejímž založení byly i někteří výrazní bývalí politici KDU-ČSL. Za velmi překvapivou pak lze hodnotit pozici ODS, která již v úvodu byla klasifikována jako příklad ekonomicky pravicového subjektu v českém prostředí, a i když je méně levicová než předchozí zmíněné strany, očekávali bychom ji spíše na pravé straně spektra. Blíže středu se pak nachází hnutí Úsvit, které bylo předem těžké odhadnout, jelikož je považováno za populistické uskupení. Nejméně levicovým, ale stále ne pravicovým, je hnutí ANO, u kterého bychom očekávali spíše reprezentaci podnikatelů, živnostníků, neboť jeho členská základna byla částečně rekrutována z některých bývalých politiků ODS.

Pokud se však zaměříme na vzájemné porovnání stran, tak dle očekávání jsou levicovějšími ty strany, u kterých jsme takové výsledky očekávali, tedy ČSSD a KSČM. Naopak ODS, TOP 09 a ANO se nachází dále od extrémní levice než výše zmíněné sociální strany. U křesťanských demokratů bychom pak spíše očekávali, že budou méně levicoví než KSČM. Vzhledem k výsledkům se nabízí podívat se na jednotlivé programy stran trochu podrobněji.

V tomto smyslu nejlevicovější ČSSD ve svém programu apelovala výrazně na problematiku péče, práce, sociální oblasti, školství nebo zaměstnance. Četná byla slova jako státní nebo veřejný, což posunulo tuto strana výrazně doleva. Totožné výrazy a témata zařadila na levici také tradiční KSČM. Pro obě tyto strany byla četnost slov velmi podobná. Zajímavý výsledek KDU-ČSL byl způsoben rovněž podobnými výrazy jako u dvou výše zmíněných stran, kdy výrazně vyšší podíl slov tvořily výrazy spojené s veřejným sektorem, školství, ale také dopravou či zdravím občanů.

U TOP 09 tomu nebylo jinak a opět dominovala slova spojená se školstvím, sociální oblasti, veřejným sektorem obecně nebo vzděláváním. Výrazný důraz byl u této strany kladen na zdravotnictví. Z hlediska pravicových slov se nejčastěji objevovaly výraz spojené se stabilitou financí, podnikateli, soukromým vlastnictvím nebo třeba výdaji. Občanské demokraty na levou stranu spektra posunuly výrazy především spojené s prací, důrazem na děti, ale také na sociální oblast. Výrazně byla zastoupena slova spojená se zaměstnanci a překvapivě také s důchodci, což bychom čekali spíše u levicových stran. Pravicovým slovům dominovaly daně, stabilní finance, podnikatelé či trh.

Hnutí ANO mělo ve svém programu obsaženo rovněž mnoho slov z levicového spektra, která se týkala podobných oblastí jako u již popsaných stran. Vyčnívala slova spojená se školstvím, veřejným sektorem, vzděláním, zaměstnanci a podobně. Jejich bližší pozice ke středu je způsobena především pravicovými výrazy, které se týkají daní, efektivity, stability, investic, odborníků, podnikatelů a vlastnictví. Pro hnutí Úsvit byly stěžejní také podobná levicová témata jako školství, zdravotnictví, děti, práce či sociální oblast. Na pravicové straně rezonovala opět slova typu daně, ale třeba také majetku, nezávislosti nebo podnikatelé.

Obecně lze pozorovat trend sociálních témat se zaměřením na školství, zaměstnance, práci či veřejný a státní sektor. Především četnost těchto výrazů řadí všechny strany na levou stranu spektra. Pravicovým výrazům dominovaly daně, stabilita, efektivita či podnikatelská sféra. Nicméně co do množství slov, dominovala levice. Nutno však podotknout, že se potvrzuje zjištění z analýzy Havlíka a kol. (kapitola 1.7) a sice, že témata v předvolebních programech v roce 2013 byla spíše levicová. Zároveň je třeba si uvědomit, že v atmosféře nezdařené pravicové vlády Petra Nečase byla pravice obecně pod tlakem, a ne příliš populární (Havlík et al., 2014).

Rovněž je třeba mít na paměti, že se jedná o volební programy, ve kterých se strany mohou snažit tematicky pokrýt vícero politických otázek a jedná se o kompromis několika představitelů a tvůrců. Vzhledem k rozmanité stranické soutěži je pochopitelné, že se strany snaží svými programy oslovit větší množství voličů. I přesto jsou však výsledky rozdílné v porovnání s tím, k čemu došli Laver a Garry (2000) ve své analýze programů labouristů a konzervativců ve Velké Británii.

3.1.2 LIBERÁLNĚ-KONZERVATIVNÍ ŠKÁLA – HODNOTOVÉ HLEDISKO

Stejný systém prezentace výsledků byl využit také u hodnocení liberálně-konzervativního postoje. Nejprve je uvedena tabulka (3) s absolutním počtem slov a poté ukázka výpočtu pozice opět na případu ČSSD. Do třetice je prezentováno finální porovnání na obrázku 2.

Tab. 3: Počet liberálních a konzervativních slov v programech stran a hnutí

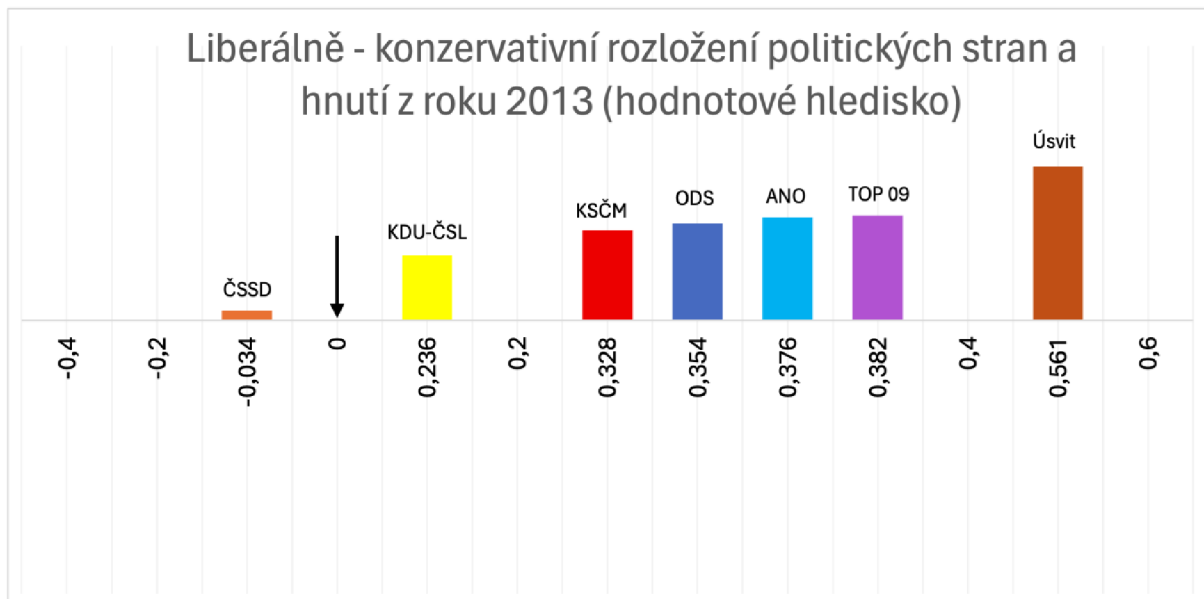
	ČSSD	ODS	KSČM	ANO	KDU-ČSL	TOP 09	Úsvit
hodnoty (liberální)	105	82	45	83	63	93	18
hodnoty (konzervativní)	98	172	89	183	102	208	64

$$\text{SoC}_{\text{LCCSSD}} = \frac{(98 - 105)}{(98 + 105)} \approx -0,034$$

I v tomto případě docházíme k zajímavým zjištěním, viz. obrázek 2. Většina stran se prezentuje spíše jako konzervativní, s výjimkou sociálních demokratů, kteří jsou mírně liberální, což bychom také očekávali, i když míra hodnotového liberalismu by mohla být vyšší. Míra jejich liberálního postoje je způsobena především jejich proevropským přístupem, důrazem na zemědělství, ekologii a klima, ale také na člověka a solidaritu.

Bližší středu jsou lidovci, kteří jsou historicky konzervativní stranou, nicméně očekávali bychom je dále od středu. Jejich programu z hodnotového hlediska dominují slova spojená s bezpečností a ochranou, kulturou, zachováním hodnot nebo rodinou. Z liberálního hlediska jsou však výrazněji zastoupeny slova spojená s proevropským postojem a tradičně

zemědělstvím, lesy a přírodou obecně. Vzhledem k jejich snaze o návrat do sněmovny a oslovení mladších voličů však jejich menší míra konzervatismu není takovým překvapením.

Obr. 2: Graf liberálně-konzervativního rozdělení stran a hnutí na základě hodnotového hlediska

Velmi podobných výsledků pak dosahují komunisté společně s občanskými demokraty a TOP 09, což není příliš velké překvapení. KSČM je strana s dlouholetou tradicí, u které jen těžko liberální hodnoty hledat. Typickými výrazy jsou u komunistů obrana a ochrana, bezpečnost nebo zachování tradic. Častěji se také objevují výrazy spojené s vojáky či policií a soudy a tresty.

Občanští demokraté jsou klasifikováni jako konzervativní již od počátku svého vzniku i jinými autory (Cabada & Šanc, 2005), a proto není divu, že v jejich slovníku jsou častá slova týkající se rovněž bezpečnosti a obrany, ale také kultury, rodiny, pravidel, soudů a rozumu. Z liberálního hlediska jsou však výrazně proevropská. TOP 09 má tradici přímo ve své zkratce, což také bylo jedno z častějších slov. Dominuje však kultura, policie, soudy, ochrana a bezpečnost. I tato strana byla relativně proevropská.

Hnutí ANO se umístilo na této škále jako konzervativní především díky počtu slov spojených s tresty, bezpečností, policií a soudy, ale také kulturou. Naopak bylo méně proevropské než předchozí uskupení, ale více apelovalo na zemědělství, což je vzhledem k jejich předsedovi nepřekvapivé.

Výsledkům se vymyká hnutí Úsvit, které je výrazně konzervativní a v absolutních číslech doposud stanovených pozic dokonce převyšuje hodnotu + 0,5. Je třeba dodat, že množství slov spojených s hodnotovým ukotvením této strany bylo velmi málo. Z hlediska konzervativního převažují pojmy související se soudy, policií a tresty, ale také s kulturou. Z liberálního hlediska se však příliš výrazů neobjevuje. Program se lehce dotýká oblastí zemědělství a diskriminace a minimálně otázky evropských záležitostí, což může být jedno z možných vysvětlení, proč se strana takto umístila.

Z výsledků je však patrné, že v roce 2013 se před volbami příliš stran jako liberálních neprezentovalo. Téměř žádná strana se nedotýká genderových otázek, otázek postavení žen ve společnosti nebo sexuální orientace. Naopak z liberálního hlediska programy obsahují slova spojená především s proevropským postojem a vztahem k půdě a klimatu. Dominují však konzervativní výrazy nejčastěji spojené s bezpečností a ochranou, policií, soudy a kulturou. Je třeba dodat, že liberální témata, která popisuje Laver a Garry (2000), nejsou v českém prostředí politicky zajímavá. Možným navázáním na tento výzkum je aplikace liberálně-konzervativního slovníku na následující volební období, ve kterém byli v Poslanecké sněmovně zastoupeni Piráti, kteří by mohli lépe reprezentovat liberální stranu západního stříhu.

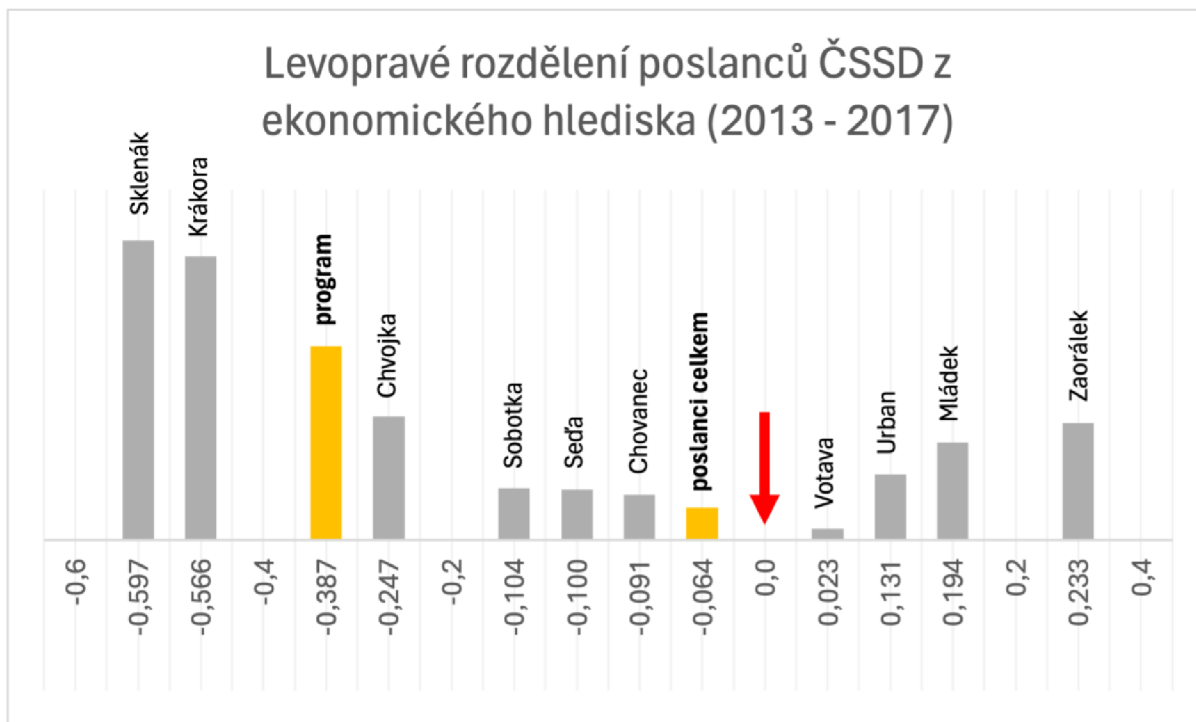
3.2 ANALÝZA POSLANECKÝCH PROJEVŮ

Prezentace výsledků ideologické kongruence je rozdělena po jednotlivých stranách tak, aby bylo vše co nejvíce přehledné. Uvedeny jsou výsledky jak pro jednotlivé poslance, tak pro stranu jako celek. Závěrečná podkapitola se pak věnuje porovnání stran mezi sebou a odpovědím na stanovené otázky týkající se jak ekonomické, tak hodnotové kongruence a shrnuty jsou také výsledky pro opoziční a vládní poslance.

3.2.1 ČSSD

EKONOMICKÉ HLEDISKO

Jak je na první pohled patrné z obrázku 3, sociální demokraté se ve své rétorice poměrně výrazně odchýlili od svého programu a přiblížili se tak z hlediska levoprávní škály blíže ke středu tohoto spektra. Nicméně pořád jsou v součtu všech kódovaných slov na levici, přičemž jednotlivě 6 z 10 poslanců hovořilo spíše levicově a pouze 4 především pravicově. Vyjádřeno absolutním rozdílem, posunula se ČSSD o hodnotu **+0,323** doprava.

Obr. 3: Rozložení poslanců ČSSD z ekonomického hlediska v porovnání s programem

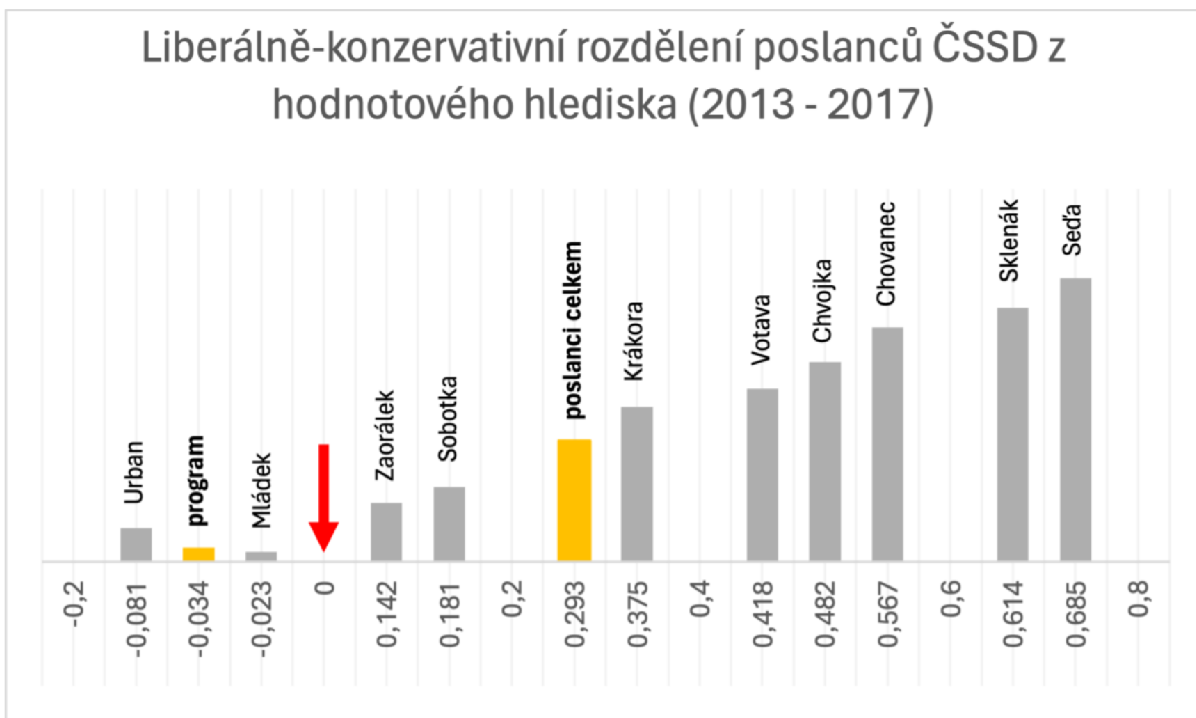
Z hlediska levicové rétoriky poslanci využívali nejvíce podobné výrazy, jako tomu bylo v jejich programu, tedy slova spojená se státním a veřejným sektorem, prací, zaměstnanci sociálními otázkami, ale také s dětmi či úřady. Jejich posun doprava byl způsoben především výrazy pojíci se s daněmi, investicemi, obchodem nebo vlastnictvím. Je třeba zmínit, že mezi poslanci této strany byli i někteří ministři a také předseda vlády Bohuslav Sobotka. Byl to právě premiér, který často hovořil o daních, investicích nebo vlastnictví, což mohlo způsobit tento posun.

O podobných tématech hovořili i další ministři této vlády, jako ministr vnitra Chovanec nebo ministr zahraničních věcí Zaorálek. Posun byl způsoben také výroky tehdejšího ministra průmyslu a obchodu Jana Mládka, který často používal výrazy jako obchod, firmy nebo investice, což je v tomto smyslu logické. Právě tyto důvody mohou být vysvětlením posunu ČSSD blíže ke středu spektra, je však nutno konstatovat, že se strana stále držela více levicových témat.

Z těchto dílčích výsledků vyplývá, že na levoprávé škále sociální demokracie doslova cestovala. Poslanci se rétoricky příliš nedrželi směru své strany, a naopak využívali více pravicových výrazů, které je nasměrovaly do středu spektra. Faktem však je, že byli někteří součástí vlády, což mělo evidentně vliv na jejich pozici.

HODNOTOVÉ HLEDISKO

Posun sociálních demokratů je znatelný i na liberálně-konzervativní škále. Program strany byl kódován jako mírně liberální, zatímco projevy jsou spíše konzervativního rázu. Výsledek lze přehledně sledovat na obrázku 4.

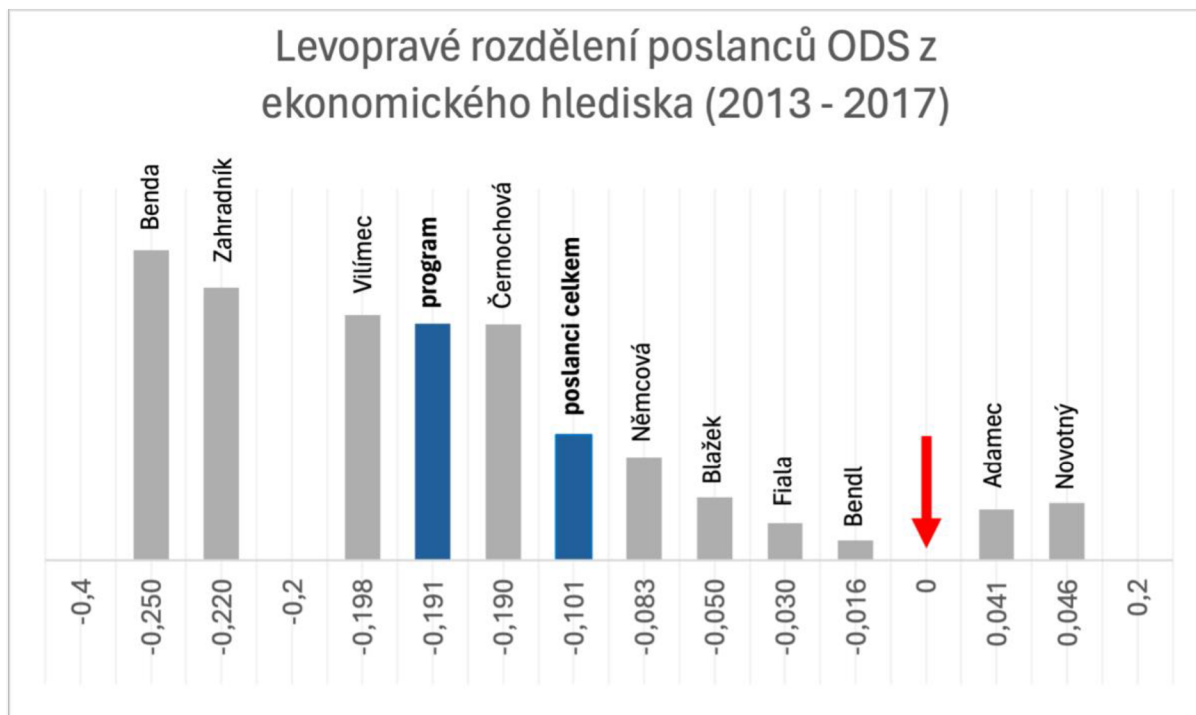
Obr. 4: Liberálně-konzervativní rozložení poslanců ČSSD vzhledem k hodnotovým postojům

Konkrétně se jednalo o posun v **hodnotě +0,259** směrem ke konzervativní limitě, kdy pouze 2 z 10 poslanců hovořili liberálnějším jazykem a 8 se jich projevovalo konzervativně. Výrazný podíl na to mělo ministerské angažmá Milana Chovance, který coby šéf vnitra často hovořil o bezpečnosti a policii. Místopředseda poslaneckého klubu Antonín Sed'a pak výrazně hovořil o vojácích a obraně, což pomohlo posunu směrem ke konzervativnějším hodnotám. Jan Chvojka, toho času ministr pro lidská práva a rovné příležitosti, pak přispěl výrazy jako trest nebo soudy.

Naopak blíže středu byli premiér Sobotka a ministr zahraničí Zaorálek, kteří svůj konzervativní postoj mírnili výrazy spojenými především s Evropou. Obecně se mezi poslanci objevovaly liberální výrazy spojené s člověkem a zemědělstvím. Téměř minimálně se vyskytovala slova pojící se s genderem, ženami nebo sexuální orientací, což jen potvrzuje trend, že to nebylo pro ČSSD téma. Obecně i zde je posun poměrně výrazný, což příkládám především obsazením postu ministra vnitra. Míra kongruence je tak nižší.

3.2.2 ODS

EKONOMICKÉ HLEDISKO

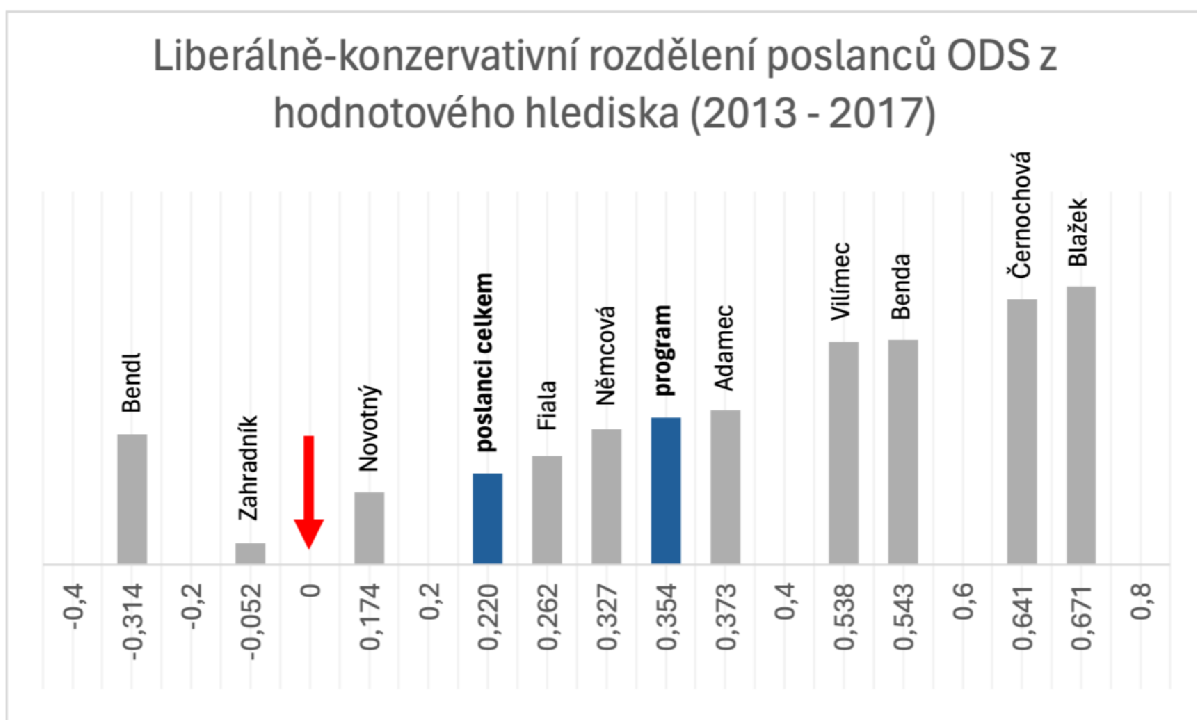

Obr. 5: Rozdělení poslanců ODS z hlediska ekonomického v porovnání s programem strany

Občanští demokraté zaznamenali rovněž posun doprava (viz. obrázek 5), nicméně ne tak velký jako jejich kolegové z ČSSD. V tomto případě je však posun na tu očekávatelnou stranu, tedy blíže ke středu a doprava. I když je ODS na této škále pořád brána z hlediska projevů poslanců jako levicová, není to již tak výrazné. Ze souhrnu slov všech poslanců vyplývá, že se posunuli o **hodnotu +0,09** doprava a míra jejich kongruence je vysoká.

I tito poslanci se vyjadřovali z levicového hlediska nejvíce k veřejnému a státnímu sektoru, školám, sociálním tématům a také ke starším lidem nebo dětem. Na pravici pak rezonovaly nejvíce výrazy týkající se daní a vlastnictví, doplněné o slova jako firmy, fondy, majetky, investice, podnikatele nebo výdaje. Veterán české politiky Marek Benda, který stranu v této škále posouvá doleva hovořil často o úřadech a úřednících, státním a veřejném sektoru, školách a dětech a jeho aktivita na půdě sněmovny má na výsledky vliv. Poslanec Zahradník přispěl k levicovému postoji svého klubu výrazy jako stáří, škola nebo také krajina. V tomto ohledu je patrné, že ODS coby opoziční strana poměrně dobře držela svou ideologickou kongruenci, tedy poslanci hovořili podobně jako jejich předvolební program. Stále je strana jako reprezentant pravice na české politické scéně řazena v této analýze nalevo.

HODNOTOVÉ HLEDISKO

Obr. 6: Rozložení postojů poslanců ODS na liberálně-konzervativní škále

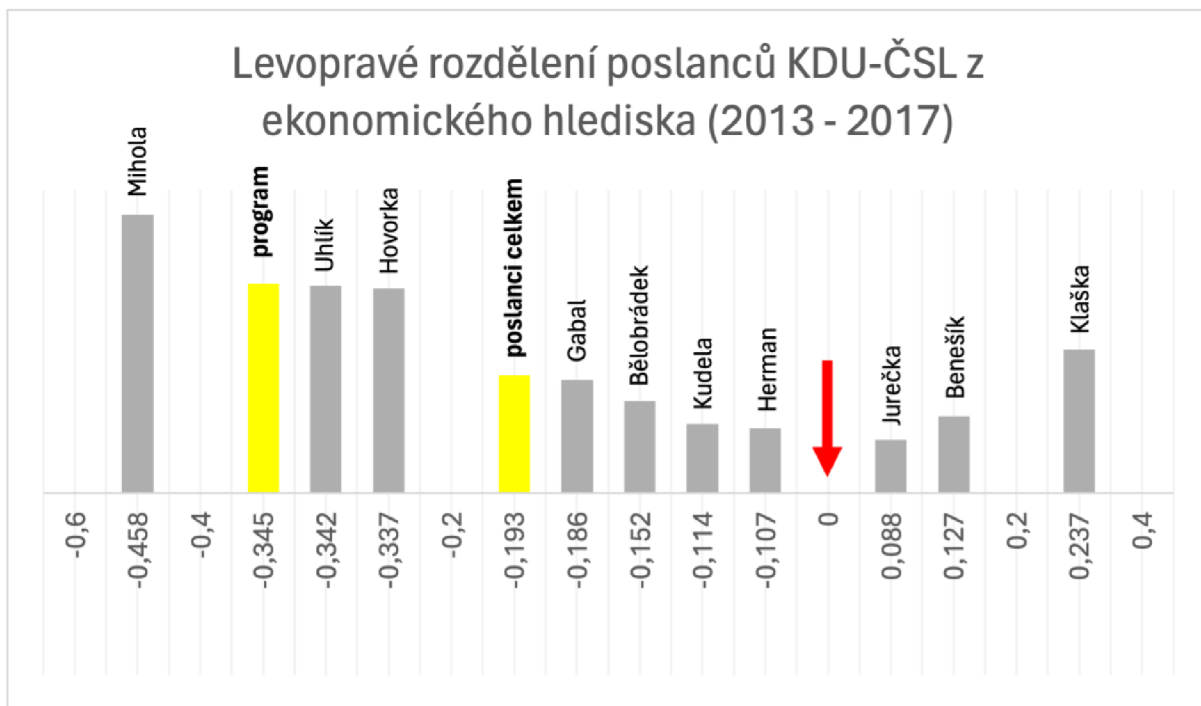
Na liberálně-konzervativní škále si poslanci ODS nevedli tak dobře (obrázek 6). Zaznamenali mírný pokles směrem k liberálnějším postojům, drželi se však stále spíše konzervativního pojetí politiky. Na počet osob se 8 z 10 kódovaných poslanců zařadilo na konzervativní stranu a pouze 2 na liberální. Vyjádřeno hodnotou posunu, poslanci ODS se přiblížili směrem ke středu o **-0,134**.

Mezi nejčastější konzervativní výrazy patřila bezpečnost, ochrana, policie, vojáci, soudy a tresty, ale také minulost. Byl to právě poslanec Pavel Blažek (pozdější ministr spravedlnosti), který používal často výrazy pojící se se soudnictvím a tresty a místopředsedkyně klubu Černochová (pozdější ministryně obrany), která se nejvíce vyjadřovala k vojákům, policii a s tím související bezpečnosti a obraně.

Naopak poslanec Bendl, který byl z klubu neaktivnější, často mluvil o Evropě, půdě a zemědělství. Kódování poslanci obecně z hlediska liberálního používali nejčastěji slova pojící se k těmto tématům. Závěrem tohoto hodnocení je třeba říci, že jistý ideologický posun strana zaznamenala, nicméně stále zůstala konzervativní.

3.2.3 KDU-ČSL

EKONOMICKÉ HLEDISKO

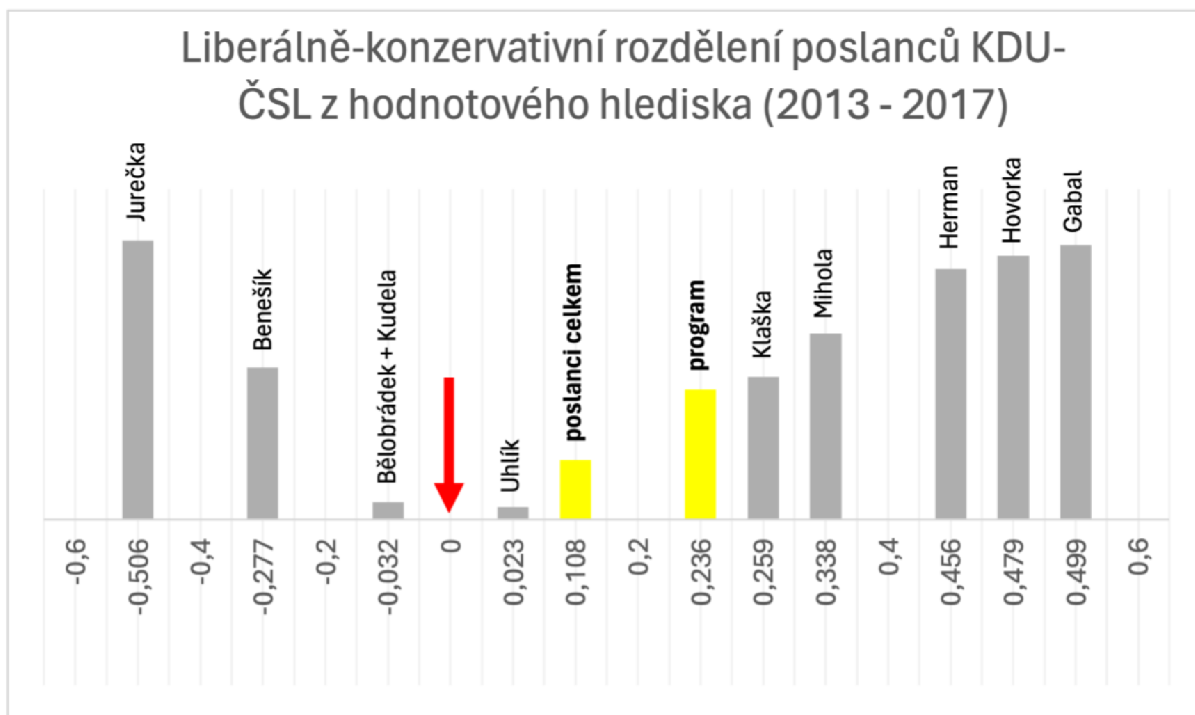

Obr. 7: Rozložení poslanců KDU-ČSL z hlediska ekonomické levopравé škály

U křesťanských demokratů jako u další vládní strany naopak vidíme z ekonomického hlediska výraznější odklon od pozice programu (obrázek 7). Také lidovci se posunuli směrem ke středu spektra, a to konkrétně o **hodnotu +0,152**. Pořád však zůstali na levici a 7 z 10 sledovaných poslanců se tak i vyjadřovalo, což lze považovat za jistou ideologickou kongruenci.

I tato strana měla své, byť nejmenší, zastoupení ve vládě a zároveň ve sněmovně. Tehdejší předseda strany a rovněž ministr pro vědu, výzkum a inovace Pavel Bělobrádek nebyl na půdě sněmovny příliš aktivní, ale i tak přispěl levicovými výrazy jako práce nebo veřejný sektor. Naopak ministr zemědělství Jurečka nasměroval stranu doprava výrazy jako fondy, trh, vlastnictví, prodej, obchod nebo produkce. Lidovecký ministr kultury Herman využíval často slova typu vlastnictví, fondy, smlouvy, majetek nebo hodnoty. Tudiž i zde je vidět výrazný vliv ministerských postů. Obecně však převažovala levicová slova, konkrétně děti, školy, pracující, nemocní, státní a veřejný sektor a také zdraví či zdravotnictví. Mezi dalšími pravicovými výrazy bychom našli peníze, vlastnictví, zisky, zakázky, smlouvy, trh nebo daně.

HODNOTOVÉ HLEDISKO

Obr. 8: Rozložení poslanců KDU-ČSL z liberálně-konzervativního hlediska

Z výsledků liberálně-konzervativního posouzení postojů poslanců vzhledem k programu (obrázek 8) je patrné, že pokračovali v trendu omlazování a zaměřeni se více na liberální témata. I když jsou stále hodnoceni jako konzervativní, přiblížili se ke středu o **hodnotu -0,128**. Míra jejich kongruence je i zde ale horší. Zajímavé však je, že přesně polovina poslanců se vyjadřovala liberálněji a druhá polovina naopak konzervativněji.

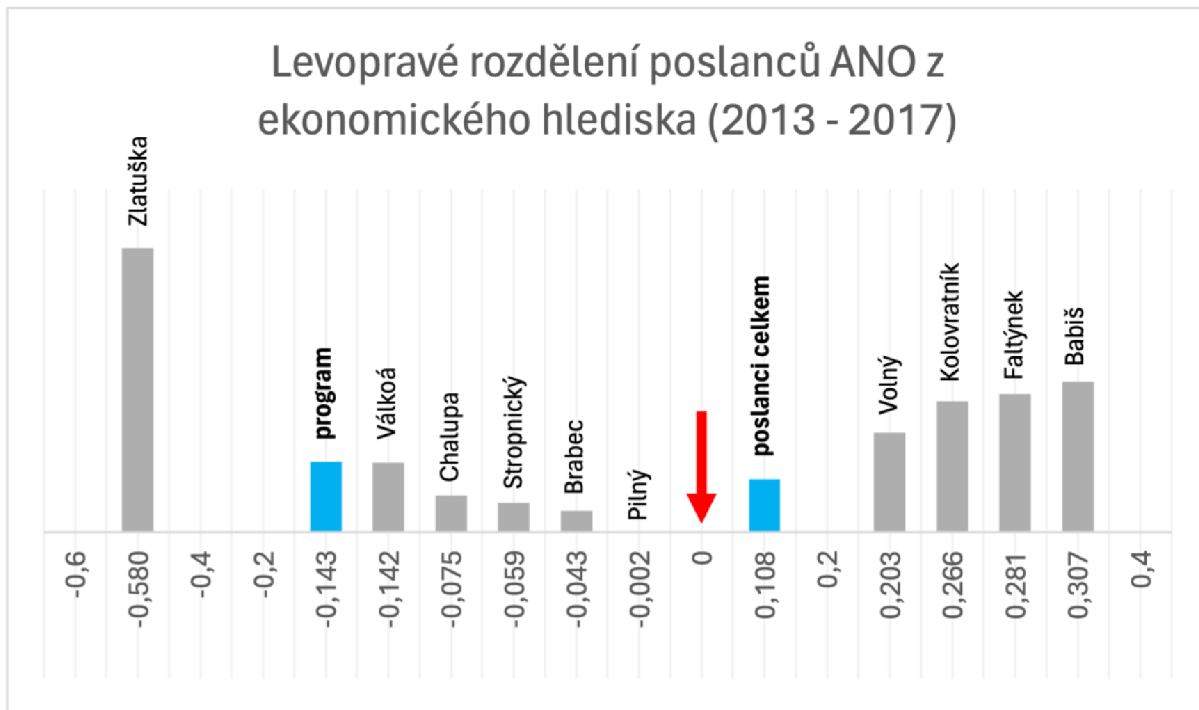
Zde je však důvodem ministerský post Jurečky, který se vyjadřoval především k zemědělství coby šéf tohoto resortu. Poslanec Benešik byl pak výrazně proevropský a jeho liberální postoj je tvořen výhradně tímto tématem. Ministerský vliv je zde velmi výrazný také u ministra kultury Hermana, který se na své téma zaměřoval logicky nejvíce. Konzervativně laděný poslanec Gabal pak hovořil opakovaně o obraně, bezpečnosti, vojácích a policii. I v tomto případě je zarážející nízká aktivita předsedy Bělobrádky, který příliš nemluvil a ideologicky byl nevyhraněn. Stejněho výsledku dosáhl Kudela, proto jsou uvedeni společně.

Liberální postoj byl podpořen výrazy jako evropský a zemědělský. Naopak kultura, ochrana a bezpečnost znamenaly posun strany směrem ke konzervativním hodnotám, což nakonec převládlo. Otázkou tedy je, stejně jako u programu strany, zda lze téma zemědělství považovat za liberální. Závěr však je, že se strana na této škále příliš neodchýlila.

3.2.4 ANO 2011

EKONOMICKÉ HLEDISKO

Obr. 9: Rozložení poslanců hnutí ANO na levopravé škále z hlediska ekonomického

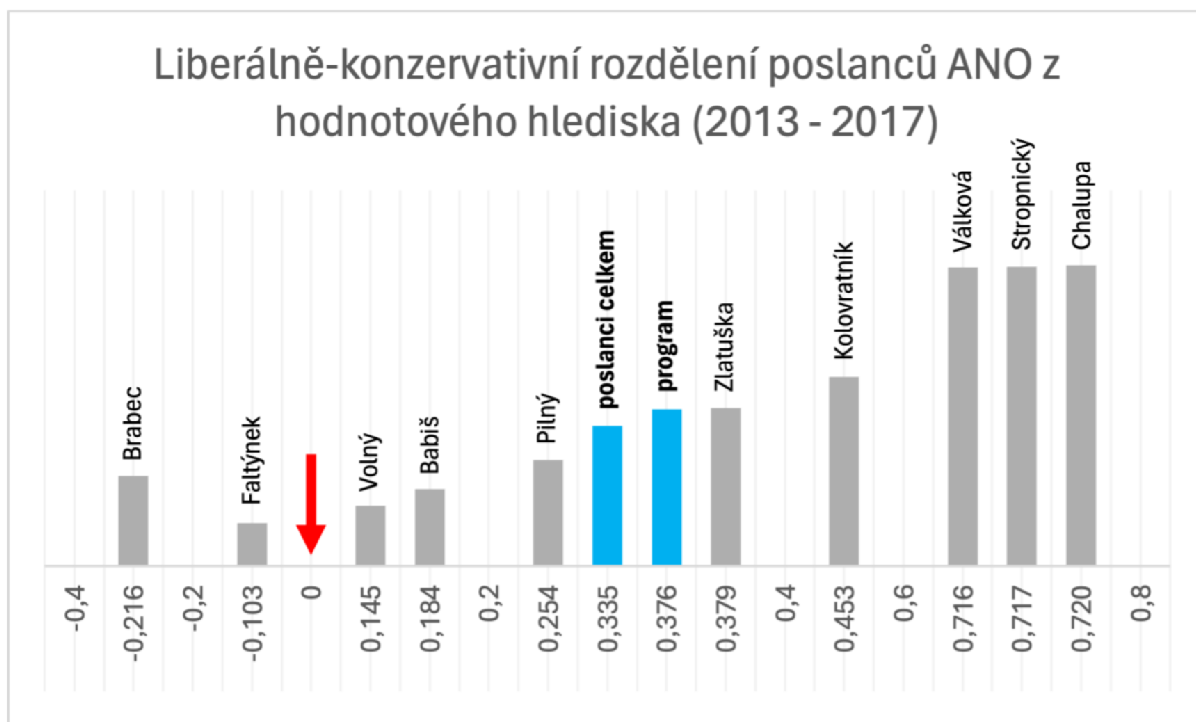
Případ hnutí ANO je první, u kterého došlo k posunu přes středovou pozici. Strana se posunula o **+0,251** doprava, což je nižší číslo než u sociálních demokratů, ale levicového programu se poslanci hnutí evidentně nedrželi, a naopak využívali více pravicových výrazů. Faktem je, že 6 z 10 bylo stále levicovějších, nicméně v absolutních počtech výrazů převládaly ty pro pravici. Výsledky jsou na obrázku 9.

Mantrou ministra financí Babiše byly daně, o kterých mluvil nejčastěji. Využíval ale také další pravicové výrazy jako podnikat, peníze, vlastnictví, smlouvy nebo firmy. Nutno dodat, že zde byl vliv jeho ministerské funkce na celkové výsledky výrazný. Předseda klubu Faltýnek hovořil velmi podobně a poslanec Kolovratník se zaměřil především na téma volby (v té době byl předsedou volební komise), fondů a daní. Ministr životního prostředí Brabec korigoval tento posun doprava levicovými výrazy, které se týkají státního a veřejného sektoru, práce, rovných příležitostí a starších lidí. Poslanec Zlatuška, který byl nejlevicovějším vybraným politikem, hovořil často o školách, vzdělávání a práci. Co do množství slov však stále dominovaly výrazy spojené s ekonomickou teorií, čemuž nejvíce přispěl právě předseda strany Babiš. Ostatní ministři hnutí v tomto ohledu příliš k pravicovému vidění nepřispěli.

Jedná se tedy o poslední vládní stranu, u který byl v této škále také zaznamenán výrazný posun a jelikož právě toto hnutí přeskočilo na pravou stranu spektra, zdá se, že s sebou v tomto smyslu vzalo i zbylé členy koalice, tedy ČSSD a KDU-ČSL, i když stále zůstaly na levici.

HODNOTOVÉ HLEDISKO

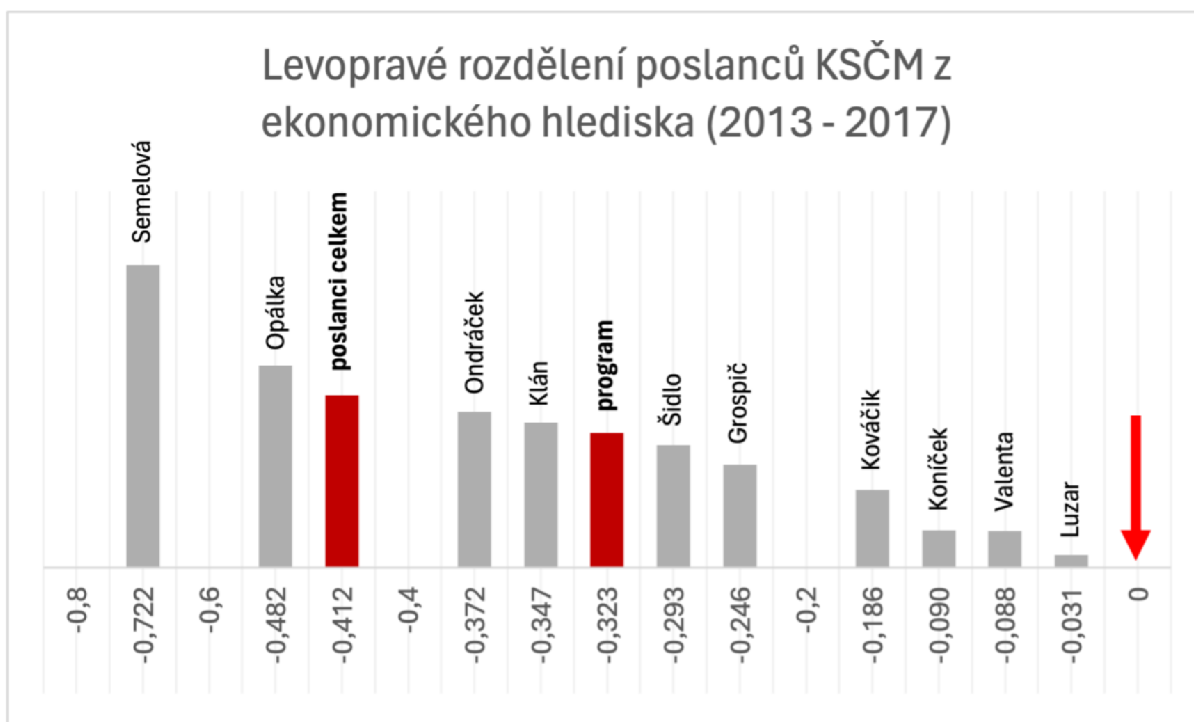
Obr. 10: Rozložení poslanců hnutí ANO na liberálně-konzervativní škále

Z hlediska hodnotového je však třeba říci, že poslanci hnutí ANO zaznamenali velmi dobrou ideologickou kongruenci mezi programem a jejich projevy (obrázek 10). Jednalo se skutečně o malý posun **-0,041** směrem ke středu. Co se jednotlivců týče, 8 z 10 sledovaných reprezentantů zůstalo konzervativních a zbylí 2 poslanci nebyli nikterak výrazně liberální.

U ministra Brabce převažovala témata spojená s Evropou, přírodou a zemědělstvím, což je vzhledem k jeho funkci pochopitelné. Naopak u ministra obrany Stropnického najdeme spíše výrazy spojené s bezpečností, obranou, policií a vojáky. Ministryně spravedlnosti Válková rovněž využívala hojně pravicových výrazů spojených se soudy a tresty. Právě role těchto dvou ministrů pomohla k takto výrazné kongruenci a potvrzuje se i nadále vliv vládního angažmá. Ke konzervativnímu postoji poslanců přispěly také slova jako minulost, rozum, pravidla nebo principy. Z hlediska sledované kongruence hnutí ANO přináší velmi dobré výsledky.

3.2.5 KSČM

EKONOMICKÉ HLEDISKO

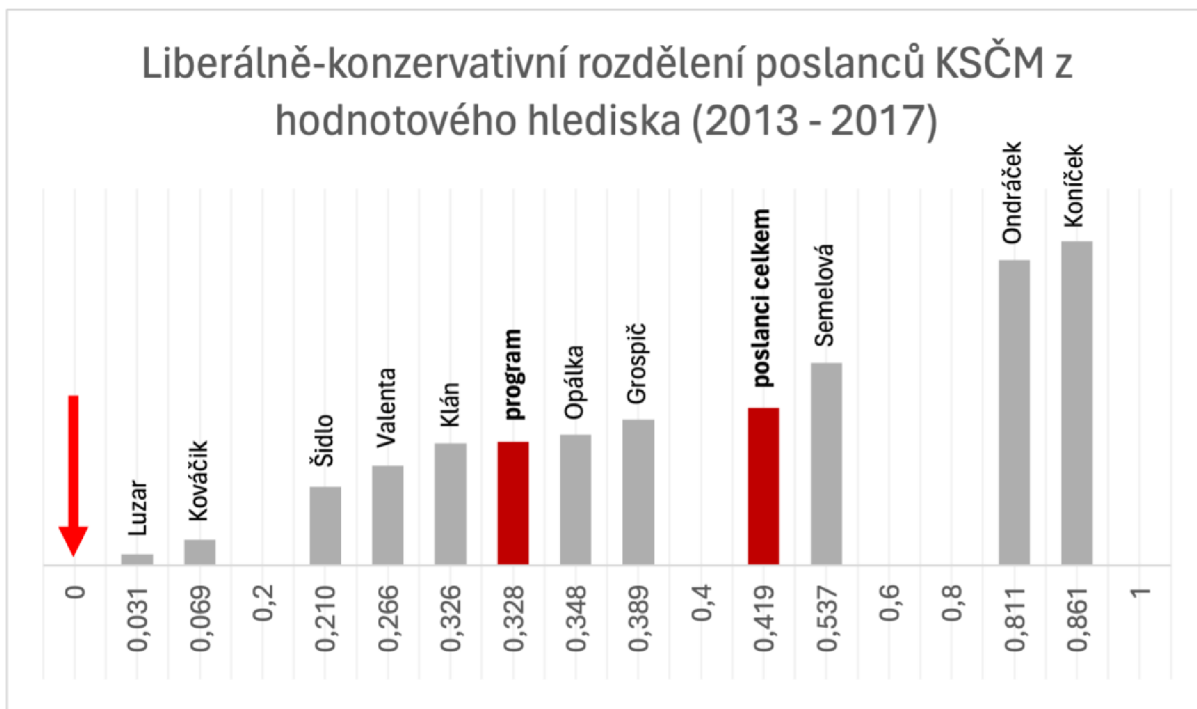
Obr. 11: Rozdělení policy pozic poslanců KSČM z ekonomického hlediska

Na levoprávé škále se nepatrně posunuli svými projevy také poslanci komunistické strany (obrázek 11). Konkrétně doleva, blíže k levicové limitě, a to o **hodnotu -0,089**, což není nikterak velký posun a rétorika byla dokonce levicovější. Zajímavé je, že všichni poslanci zůstali na této straně spektra a u žádného z nich nepřevažovaly pravicové výrazy.

Nejlevicovější poslankyně Semelová apelovala na témata týkající se škol, dětí a vzdělávání. Předseda klubu Kováčik využíval velmi často výrazy spojené s pracujícími, rovností a státním sektorem. Mezi nejčastěji využívaná levicová slova všech sledovaných poslanců patřila následující: státní a veřejný sektor, vzdělání, školy a děti, studenti a učitelé, pracující a zaměstnanci, ale také důchodci. Lze tedy říci, že se jednalo o typicky levicová slova, což v případě KSČM potvrzuje původní očekávání.

HODNOTOVÉ HLEDISKO

Malým posun se u poslanců KSČM týkal také hodnotové kategorie. Zde se poslanci přiblížili konzervativní limitě a zůstali tak na stejné straně jako jejich program. Řečí čísel se posunuli o **hodnotu +0,091**, což je opět minimální rozdíl (obrázek 12).

Obr. 12: Liberálně-konzervativní rozložení poslanců KSČM

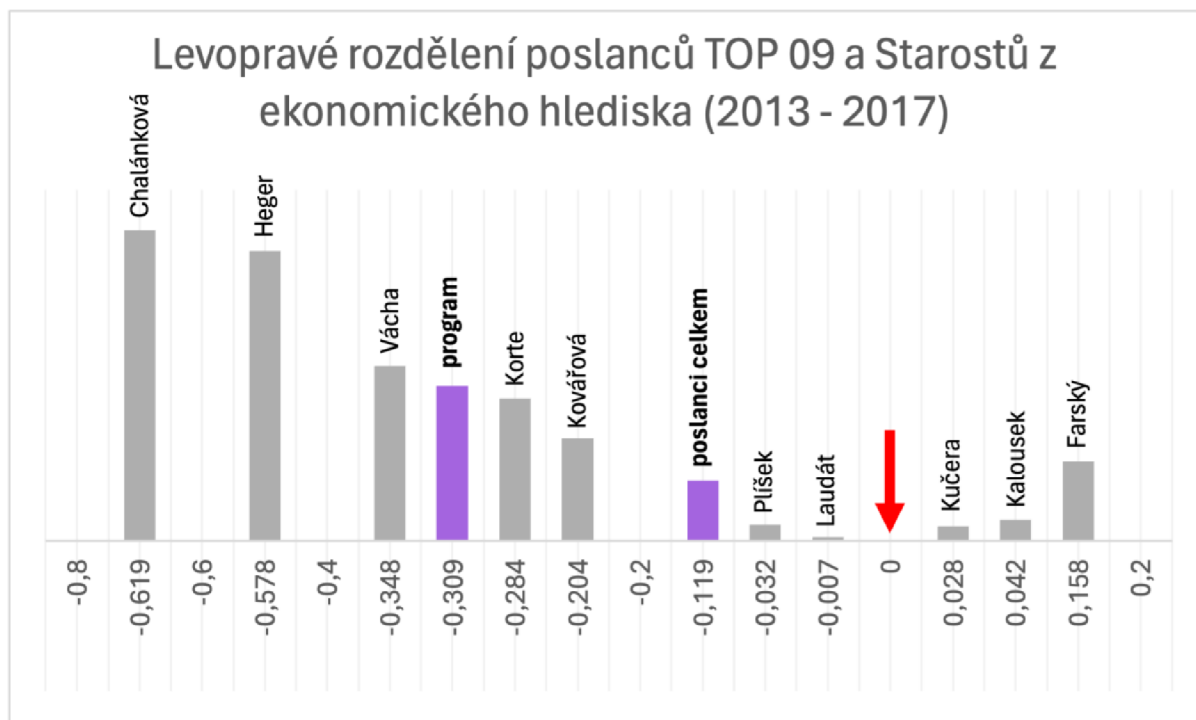
Rovněž zde je zajímavé si všimnout, že žádný z kódovaných poslanců nepřekročil střed škály a všichni tak využili více konzervativních výrazů než liberálních. Poslanec Ondráček, nechvalně známý z událostí 17. listopadu, nepřekvapivě nejvíce hovořil o soudech, trestech a policii. Předseda klubu Kováčik přispěl konzervativnímu výsledku výrazy jako pravidla, soudy nebo rozum. Obecně se však ve slovníku komunistických poslanců objevovaly výrazy kopírující poslance Ondráčka. Navíc lze zařadit slova pojící se k rodině, minulosti, bezpečnosti a vojákům.

Z liberálního hlediska se nejčastěji objevovaly pojmy jako Evropa, člověk, příroda nebo zemědělství. Bylo jich však výrazně méně než těch konzervativních. U této strany je obecně dobrá ideologická kongruence a také její postoj koresponduje s teorií, tedy že se jedná o stranu levicovou a konzervativní s dlouholetou tradicí a odkazem minulosti.

3.2.6 TOP 09 A STAROSTOVÉ

EKONOMICKÉ HLEDISKO

Také programově levicová strana TOP 09 s podporou Starostů zaznamenala posun směrem ke středu. Projevy poslanců jsou přesně o **hodnotu +0,190** posunuty doprava v porovnání s programem strany. Nutno však říci, že stále převažuje levicová rétorika. Výsledky jsou patrné z obrázku 13.

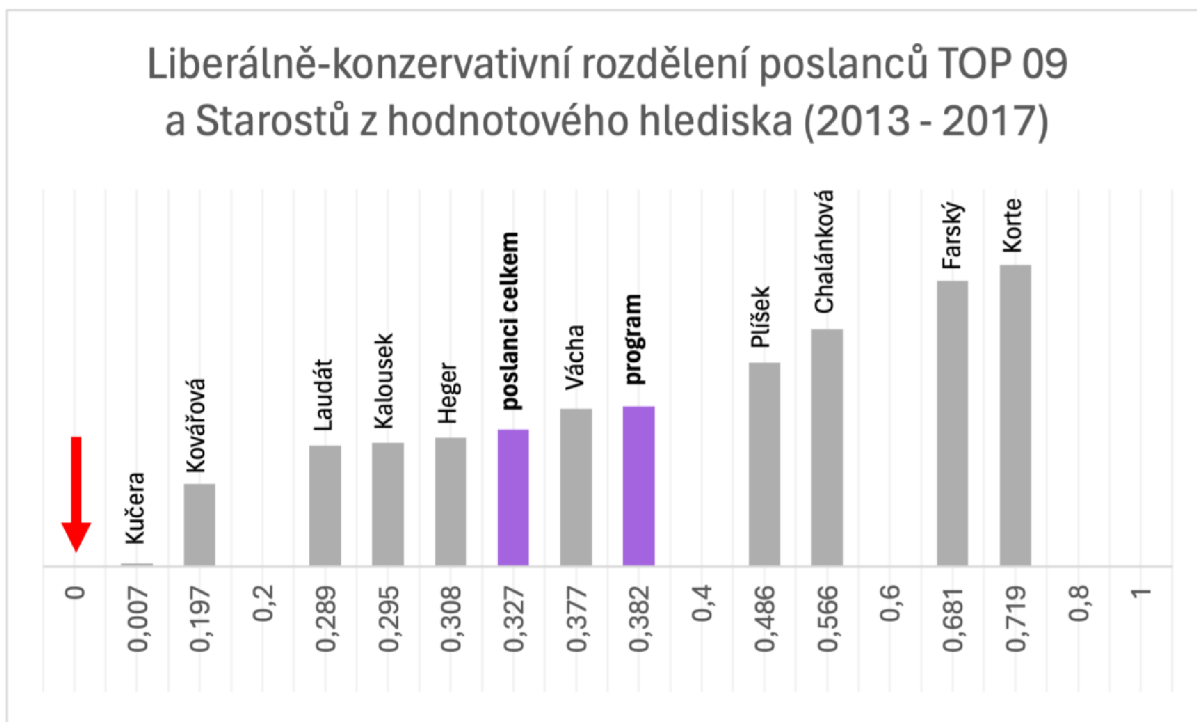
Obr. 13: Rozložení poslanců TOP 09 a Starostů z ekonomického hlediska na levopravé škále

Konkrétně pak 7 z 10 sledovaných poslanců zůstalo rétoricky na levici a pouze 3 z nich na pravici. Tomuto posunu přispěl výrazně neaktivnější kódovaný poslanec vůbec, a to Miroslav Kalousek, který byl velkou tvář strany a zařazen byl mírně na pravé straně spektra. Nejvýrazněji hovořil o daních, vlastnictví, investicích, výdajích nebo o podnikatelích. V jeho projevech se ale objevovaly také výrazy jako firmy, odborníci nebo peníze. Množství slov, které tehdejší předseda klubu a strany pronesl, posunuli celkově stranu více ke středu. Totožných témat se držel také nejpravicejší poslanec Farský, který však této hodnoty dosáhl především díky malému počtu levicových slov.

Naopak další výrazná tvář poslanec Heger mluvil nejvíce o zdravotnictví a péči, což je u lékaře a bývalého ministra zdravotnictví pochopitelné. Místopředsedkyně klubu Jitka Chalánková, která byla rovněž spíše levicová, se držela témat týkajících se sociálního sektoru a dětí. Obecně se v levicovém slovníku TOP 09 a Starostů objevovaly nejvíce výrazy spojené se státní a veřejnou sférou, prací, sociálním sektorem, úřady, dětmi, důchodci a dopravou.

Z pravicevého hlediska strana kopírovala ve svých projevech rétoriku předsedy Kalouska. Vyjma výše zmíněných výrazů se objevovala také slova jako zisk, smlouvy, majetek, fondy, hodnoty nebo efektivní. I přesto však převážila slova levicová a strana se tak z tohoto hlediska převážně držela postoje ze svého programu.

HODNOTOVÉ HLEDISKO

Obr. 14: Rozložení poslanců TOP 09 a Starostů z hodnotového hlediska na liberálně-konzervativní škále

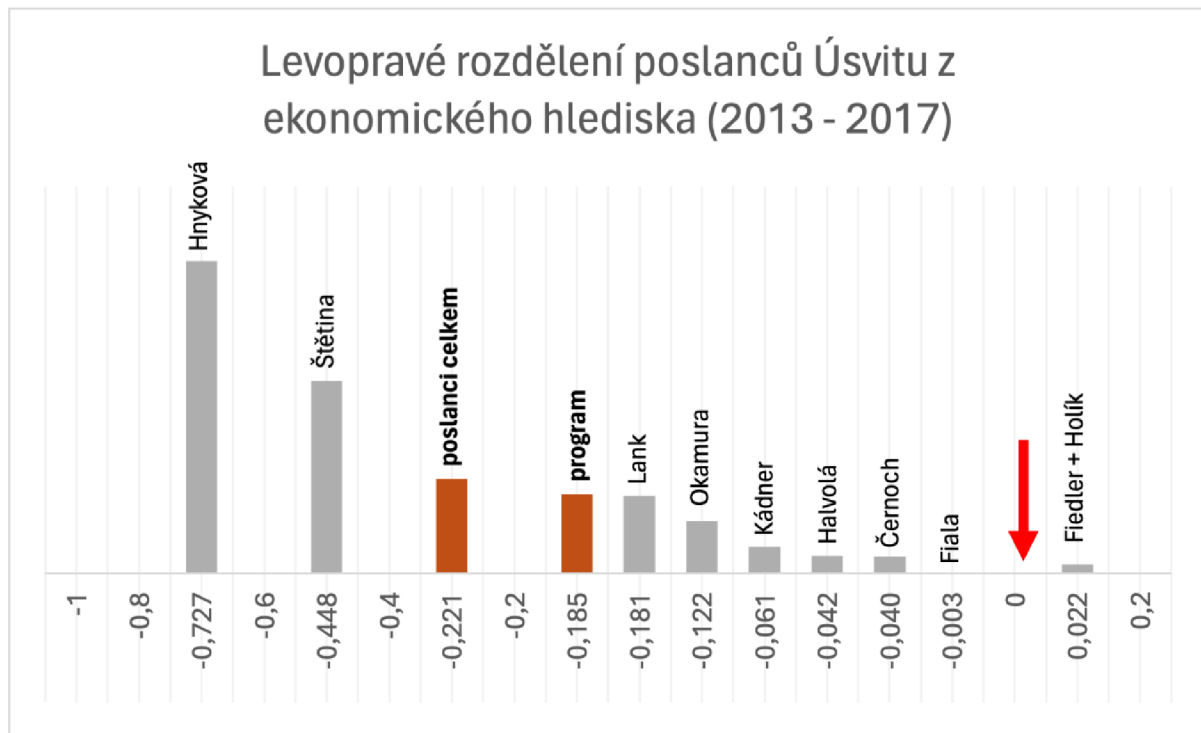
Proti tomu na liberálně-konzervativní škále strana zaznamenala minimální posun, a to směrem k liberálnějšímu postoji o **hodnotu -0,055**, což značí vysokou míru ideologické kongruence (obrázek 14). Stejně jako u komunistů všichni poslanci zůstali na konzervativní straně spektra, což je také ve vztahu k držení politického postoje dobrý výsledek.

Předseda Kalousek, který byl mezi těmi méně konzervativními poslanci, nejvíce hovořil o Evropě a zemědělství. Stejných témat se držela také poslankyně Kovařová nebo nejliberálnější poslanec klubu Kučera, který navíc používal slova spojená s přírodou. Právě tato liberální témata rezonovala napříč klubem, přičemž se objevovaly také výrazy jako člověk, lidský nebo férový.

Místopředseda klubu Plíšek, který byl spíše tím konzervativnějším, využíval výrazů typu soudy nebo tresty a místopředsedkyně Chalánková hovořila častěji o ochraně nebo rodině. Obecně převážily konzervativní výrazy, kterých byla celá řada. Poslanci tak mluvili často o bezpečnosti, ochraně a obraně, historii, kultuře, minulosti, pravidlech, principech, soudech nebo trestech. Právě četnost těchto slov nakonec zařadila stranu i z hlediska projevů na konzervativní polovinu a poslanci se příliš od pozice svého programu neodchýlili.

3.2.7 ÚSVIT

EKONOMICKÉ HLEDISKO

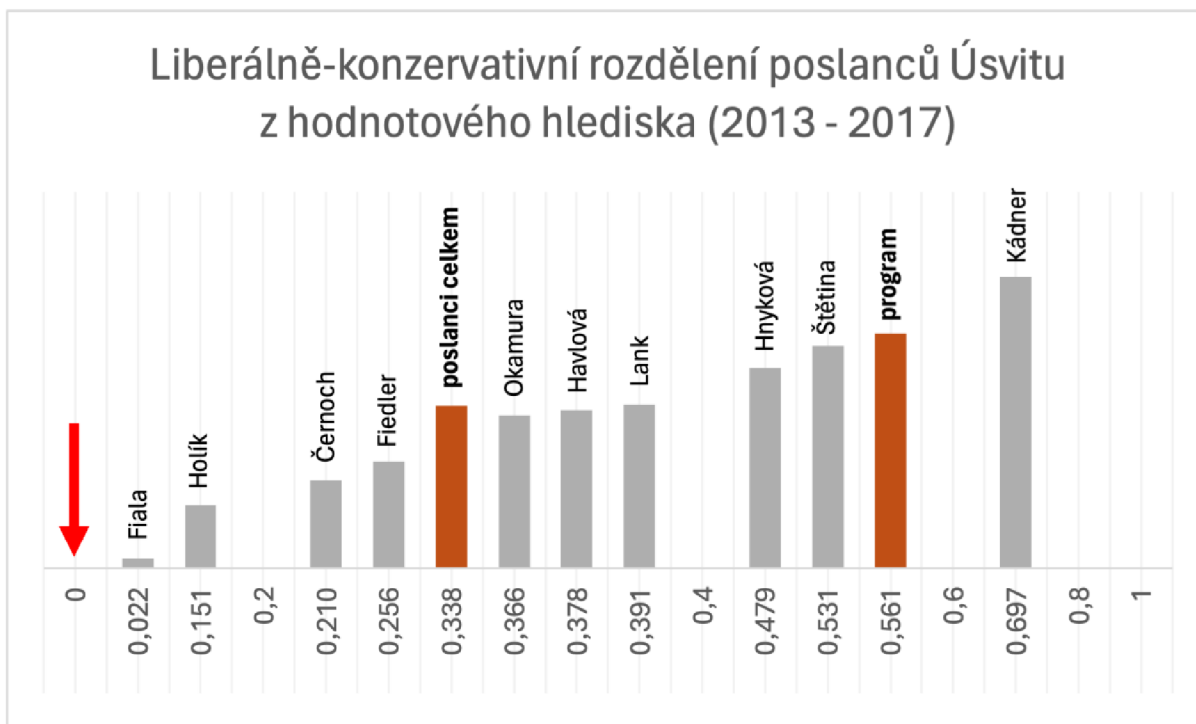
Obr. 15: Rozložení poslanců hnutí Úsvit z ekonomického hlediska na levoprávé škále

Program definoval hnutí spíše jako levicově zaměřené, což se potvrdilo také u sledovaných projevů jednotlivců a celku (obrázek 15). Zde však došlo k posunu doleva, konkrétně o **hodnotu -0,036**. Tento posun je však naprosto minimální a pouze 2 poslanci byli zařazeni doprava, přičemž míra jejich pravicovosti nebyla nikterak výrazná. Lze konstatovat, že poslanci hnutí se rétoricky drželi velmi blízko programu, se kterým hnutí kandidovalo.

Místopředsedkyně Hnyková, která se vyjadřovala nejlevicověji, využívala nejvíce výrazů jako práce, zaměstnanci nebo zdraví, péče či děti. Tehdejší předseda hnutí Okamura se vyjadřoval nejvíce ke státnímu a veřejnému sektoru, práci, důchodům a starým lidem nebo k dětem. Právě tato témata společně se sociálními otázkami dominovala v levicovém slovníku hnutí a zařadila jej na tuto stranu spektra.

Co do počtu projevů byl neaktivnější poslanec Fiedler, který se také společně s jeho kolegou Holíkem zařadil na pravici. První jmenovaný se nejvíce vyjadřoval k otázce daní, vlastnictví, investicím či firmám. Celkově poslanci hnutí z pravicového slovníku nejvíce využívali slova kopírující poslance Fiedlera. I přes to však zůstali spíše levicoví.

HODNOTOVÉ HLEDISKO

Obr. 16: Rozložení poslanců hnutí Úsvit z hodnotového hlediska na liberálně-konzervativní škále

Jak je patrné z obrázku 16, svými projevy se poslanci Úsvitu posunuli blíže ke středu spektra, ovšem zůstali stále konzervativně zaměřenou stranou. Jejich výsledný posun byl o **hodnotu -0,223**, což je poměrně výrazný posun oproti programu. Lze si však všimnout, že všichni sledovaní poslanci byli hodnoceni jako konzervativní.

Mírnějšímu konzervatismu přispěly výrazy týkající se Evropy, i když je nutno dodat, že v případě tohoto hnutí může být postoj zkreslen kontextem. Poslanci rovněž výrazněji hovořili o ženách, lidskosti nebo člověku, což se u ostatních stran příliš neobjevovalo. Posunu směrem ke středu přispěli především poslanci Okamura a předseda klubu Černoch.

Stále však převažovaly konzervativní výrazy. U poslance Kádnera došlo k mírnému zkreslení, neboť u něj bylo kódováno malé množství slov. Nicméně obecně se objevovaly nejčastěji výrazy jako obrana, ochrana, soudy a tresty. Novinkou pak byly výrazy týkající se migrace, které se v programu neobjevovaly. To je způsobeno především migrační krizí v roce 2015 a také postupným vymezením se hnutím, především předsedy Okamury, vůči přistěhovalcům a migraci obecně. Závěrem tak lze dodat, že hnutí zůstalo konzervativní, i když jejich posun byl výrazný.

3.3 ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

Z hlediska slov obsažených ve slovníku lze říci, že výrazy, které poslanci využívali ve svých projevech byly velmi podobné těm z programů jednotlivých stran. Nejčastější levicová slova se týkala státního a veřejného sektoru, práce a zaměstnanců, sociální oblasti a škol a dětí. To do značené míry koresponduje s tím, co odhalil Havlík a kol. (2014). Naopak na straně pravice se jak v projevech, tak programech objevovaly výrazy spojené s daněmi, stabilitou a efektivitou, podnikáním a podnikateli, vlastnictvím a trhem.

Vysoká podobnost slov mezi programy a projevy byla naměřena také u liberálně-konzervativního dělení, kdy liberální postoje byly reprezentovány nejvíce slovy pojíci se s evropskými tématy, zemědělstvím, půdou a klimatem. Konzervativní výrazy se protínaly nejvíce v oblastech bezpečnosti, ochrany a obrany, ale také soudnictví, trestů nebo policie.

3.3.1 EKONOMICKÉ HLEDISKO (LEVOPRAVÉ DĚLENÍ)

Výsledky jsou srovnány pomocí tabulky (4), ve které jsou seřazeny strany od té nejnižší míry kongruence (vyšší absolutní hodnoty posunu) až po tu nejvyšší. V tomto případě je posun doprava symbolizován kladným znaménkem a doleva záporným.

Tab. 4: Výsledné posuny ideologické kongruence stran na levopravé škále

strana	program	projevy	posun
ČSSD	-0,387	-0,064	+0,323
ANO	-0,143	0,108	+0,251
TOP 09	-0,309	-0,119	+0,190
KDU-ČSL	-0,345	-0,193	+0,152
ODS	-0,191	-0,101	+0,090
KSČM	-0,323	-0,412	-0,089
Úsvit	-0,185	-0,221	-0,036

Jak si lze všimnout, výrazný posun zaznamenala sociální demokracie a také hnutí ANO, které dokonce přeskočilo střed a jeho poslanci se projevovali více pravicově, i když

jejich program byl spíše levicově laděný. Tyto dvě strany tvořily svými mandáty téměř polovinu sněmovny a také držely většinu ministerských křesel. Jejich menší koaliční partner KDU-ČSL se také posunul doprava, a to poměrně výrazně. Lze tedy říci, že vládní angažmá nasměrovalo všechny tři strany rétoricky více k pravici a poslanci vládních stran se z hlediska levoprávé škály příliš nadrželi programů.

Jedním z možných vysvětlení je vliv hnutí ANO na celou vládu, jelikož i přesto, že hnutí ANO nemělo premiéra, postava Andreje Babiše byla bezesporu velmi výrazná a troufám si tvrdit, že právě on a další výrazné tváře ANO nasměrovaly všechny vládní strany tímto směrem. V případě hnutí ANO byla nižší míra kongruence očekávatelná, vzhledem k jejich populistické charakteristice (Havlík & Voda, 2018) a to samé platí pro lidovce, jelikož ti jsou spíše středovou stranou, která je ochotna se přiklonit na obě strany. V případě ČSSD je však výsledek zklamání, protože se jedná o ideologicky definovanou stranu a očekáváním byla vyšší míra shody politických postojů (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016).

Je však třeba říci, že právě ministři, kteří byli mezi sledovanými poslanci, přispěli výrazně k celkovému postoji strany. Ti pochopitelně využívali celou řadu pravicových slov, která korespondovala s jejich rezortem, a není proto překvapivé, že například ministr obrany logicky mluvil o bezpečnosti. Zároveň byli nuceni svou rétoriku přizpůsobit tématům opozice a také se v jejich slovníku objevovala slova jako daně nebo investice, která s vládnutím nutně souvisí a jsou definována jako pravicová.

Naopak poslanci opozičních stran si vedli dobře, s výjimkou TOP 09, která se rétoricky také výrazně posunula doprava, což mohlo být způsobeno snahou narovnat levicový program, který vznikl po pádu Nečasovy pravicové vlády, ve které právě TOP 09 měla své zastoupení a musela tak své voliče nalákat na levicovější témata. Zajímavé ale je, že občanští demokraté se rétoricky drželi velmi blízko svého programu, a dokonce se mírně vymezovali směrem ke středu spektra, což je v souladu s očekáváním (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016). Komunisté a poslanci hnutí Úsvit jako jediní posunuli svou rétoriku ještě více doleva, ale od programu svých stran se příliš neodchýlili a dá se říct, že míra jejich kongruence byla velmi vysoká. U KSČM opět výsledek koresponduje s předpokladem o ideologicky definovaných stranách (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016), ale v případě hnutí Úsvit coby centristicky populistické strany je to mírné překvapení.

Zaměříme-li se však na celkovou kongruenci, může se na první pohled zdát, že nejpočetnější strany se rétoricky nedržely programu, se kterým šly do voleb. Nutno však dodat, že i přes pravicový posun většiny, nadále 6 ze 7 parlamentních stran zůstalo rétoricky na stejné straně levoprávého spektra jako byly jejich předvolební programy, což lze označit za solidní výsledek.

Pokud bychom výsledky interpretovali postojem jednotlivých poslanců, tak 52 ze 70 sledovaných jedinců se rétoricky drželo programu strany, za kterou byli zvoleni, byť každý v odlišné míře. Jinými slovy ideologicky kongruentních bylo **74,3 %** sledovaných poslanců a lze tedy říci, že v převážné většině se svými projevy skutečně drží programů stran. Dle očekávání je tak míra kongruence vysoká. Jednotlivé rozdíly mezi poslanci mohou být způsobeny tím, že se konkrétní jedinci v rámci strany věnují určitým tématům, která jsou více levicová nebo pravicová, a proto také využívají s tím spojená slova.

3.3.2 HODNOTOVÉ HLEDISKO

Obdobně je posouzena liberálně-konzervativní škála, a to tabulkou 5 a následným komentářem. Zde jsou také strany seřazeny od nejnižší míry kongruence (největší absolutní hodnoty) po tu nejvyšší a kladné znaménko zde značí posun směrem ke konzervativnějšímu postoji a záporné naopak k tomu liberálnějšímu.

Tab. 5: Výsledné posuny ideologické kongruence stran na liberálně-konzervativní škále

strana	program	projevy	posun
ČSSD	-0,034	0,293	+0,259
Úsvit	0,561	0,338	-0,223
ODS	0,354	0,220	-0,134
KDU-ČSL	0,236	0,108	-0,128
KSČM	0,328	0,419	+0,091
TOP 09	0,382	0,327	-0,055
ANO	0,376	0,335	-0,041

V případě liberálně-konzervativního politického postoje je zajímavé si všimnout, že dvě největší vládní strany jsou umístěny přesně na opačných místech v tabulce. Zatímco ČSSD zaznamenala z hodnotového hlediska výrazný posun ke konzervatismu, zatímco programově byla mírně liberální, poslanci hnutí ANO se rétoricky drželi téměř přesně svého programu. V případě sociálních demokratů je jedním z důvodů, který je podložen touto analýzou, množství konzervativních slov spojených s ministerskými posty, konkrétně s Ministerstvem vnitra.

Větší váhu ale spíše přikládám právě slovníkové analýze. Na lidovce mělo vládní angažmá z tohoto hlediska opačný vliv a jejich rétorika byla více liberální než program, což si ovšem vysvětluji rovněž účastí ministra Jurečky ve vládě a také možným zkreslením díky slovníku, do kterého bylo zařazeno zemědělství jako liberální téma. Obecně se však ČSSD oproti očekávání posunula směrem ke konzervativnějším hodnotám. U lidovců je konzervativní postoj blíže středu potvrzením původního očekávání, a sice, že se snažili o návrat do sněmovny (Havlík et al., 2014).

Analýza také potvrdila konzervativní postoj hnutí Úsvit, které však zmírnilo ve své rétorice. Jelikož ale mělo poměrně krátký program, může být jejich předvolební postoj zkreslený, a naopak jejich rétorika mnohem více vypovídá o jejich postoji, kdy v průběhu mandátu nastala migrační krize, a právě toto téma bylo pro hnutí stěžejní. Vyjma ODS, které zmírnilo ve svém konzervativním postoji, zbylé opoziční strany (KSČM a TOP 09) držely rétoricky velmi přesně pozice ze svých programů, což je také v souladu s očekáváním.

Obecně však posuny na této škále nebyly tak výrazné a i zde 6 ze 7 stran zůstalo na stejné straně škály. Bráno opět počtem poslanců, 60 ze 70 sledovaných jednotlivců se drželo svými vyjádřeními na půdě sněmovny programu stran, za které byli zvoleni, a to je velmi dobrý výsledek. Vyjádřeno procentuálně, kongruentních bylo **85,7 %** poslanců a z tohoto hlediska je míra kongruence dokonce vyšší než v případě ekonomického postoje tak, jak jsem očekával. Je však pravděpodobné, že otázka liberálního nebo konzervativního postoje se u jednotlivců příliš často nemění, a tak velký vliv na ní nemá ani vládní angažmá. Obecně je mnohem méně náchylná na změnu.

ZÁVĚR

Tato práce se věnuje problematice ideologické kongruence poslanců v České republice, a to ve volebním období 2013 – 2017 z hlediska levopravého a liberálně-konzervativního dělení politického spektra. Snahou bylo zodpovědět otázky, zda se poslanci rétoricky drželi programu strany, za kterou byli zvoleni, a to z obou výše zmíněných pohledů a také jaké byly rozdíly mezi zákonodárci vládních stran a těmi opozičními.

V první části práce je rozebrána teoretická stránka tématu, ve které se věnuji konceptu politické reprezentace (Pitkin, 1976) a důležitosti vztahu mezi voličem a jeho zástupcem, který je spjat také s otázkou formulací zájmů a pocitem voliče, že je skutečně zastupován (Mansbridge, 2003). Představa je nejlépe popsána stranickým mandátem definovaným Louwersem (2011), který koncept reprezentace popisuje pomocí stran. Ty jsou zpravidla organizovány kolem konkrétního programu nebo ideologie a fungují coby zástupci jednotlivých politických idejí v parlamentu. Podstatnou součástí je naplňování stranického mandátu, které se sleduje třemi možnými přístupy, z nichž nejbližší smyslu této práce je prostorový, který hodnotí stranický mandát na základě shodnosti politických postojů před volbami a po nich, jinými slovy kongruenci (Louwerse, 2011).

Z provedené rešerše vyplývá, že míra ideologické kongruence je vysoká (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016; Bischof, 2019; Laver & Benoit, 2002), ale liší se především u ideově vyhraněných stran a těch, které označujeme jako středové (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016). Součástí teoretického ukotvení práce je také definice levice a pravice v českém prostředí, což je popsáno na příkladu tradičních a ideově ukotvených stran, a to ČSSD a ODS (Cabada & Šanc, 2005). Uveden je také kontext voleb, který dobře zachycuje práce Havlíka a spol. (2014). Právě tyto kapitoly byly stěžejní pro tvorbu slovníku, který vychází z práce Lavera a Garryho (2000), kteří takovýto lexikon vytvořili.

Vlastní část práce je koncipována jako kvantitativní obsahová analýza programů jednotlivých stran a projevů na půdě Poslanecké sněmovny. K tomu je využit právě zmíněný slovník, který byl aktualizován do českého prostředí, přeložen a upraven tak, aby vyhovoval cílům práce. Obsahuje slova ve dvou kategoriích, z nichž první se věnuje levopravé škále, která je spjata s ekonomickými otázkami (nižší a vyšší zásahy státu do ekonomiky) a druhá liberálně-konzervativní škále, jenž definuje hodnotové ukotvení. Jako zdroj dat posloužily

programy jednotlivých uskupení a stenografické záznamy z projevů jednotlivých poslanců. Samotné kódování bylo provedeno za využití programu Yoshikoder, který umožňuje stanovit počet slov z daného slovníku. Poté byla stanovena pozice všech stran na obou škálách a stejný postup byl využit pro vybrané poslance. Každá strana zastoupená ve sněmovně byla reprezentována 10 vybranými poslanci tak, aby nejlépe reprezentovali postoje strany. Myšleno bylo také na limity této analýzy, které spočívají především v nedohlédnutí kontextu pronesených slov, a především definováním slovníku, který by měl být ideálně validován několika nezávislými kodéry.

Výsledky programů přinášejí některá zajímavá zjištění. Především se všechny politické subjekty ve svých programech profilyovaly spíše jako levicové. To ovšem ke kontextu voleb není takovým překvapením, jelikož již z analýzy Havlíka a kol. (2014) vyplývá, že skutečně dominovala spíše levicová slova. Nejblíže středu se prezentovalo hnutí ANO následované Úsvitem a ODS. Podrobné výsledky nabízí kapitola 3.1.1. Z liberálně-konzervativního hlediska se pouze sociální demokraté představili voličům jako mírně liberální, zbytek byl však konzervativně laděný. Dle očekávání se středu nejvíce přiblížili křesťanští demokraté, kteří se před volbami snažili zaujmout mladší voliče a upozadili tradiční konzervativní témata. Nejvíce konzervativní v tomto smyslu bylo hnutí Úsvit. Detailní pohled na výsledky podává kapitola 3.1.2.

Následná ideologická kongruence byla měřena posuny na jednotlivých škálách pro všechny strany. Výsledky všech sledovaných poslanců i stran celkově poskytuje podrobně kapitola 3.2. Obecně však bylo zjištěno, že míra kongruence je vysoká. V případě levopravého dělení zastávalo shodný postoj s programem strany 74,3 % všech kódovaných poslanců a v případě liberálně-konzervativního postoje to bylo dokonce 85,7 %, což koresponduje s obecným předpokladem a potvrzuje to většinu již provedených analýz (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016; Bischof, 2019; Laver & Benoit, 2002). Tento výsledek zároveň potvrzuje zjištění Louwerse (2012), a sice že zvolený prostorový přístup je vhodný pro měření kongruence nejen vládních, ale také opozičních poslanců. Rovněž tento výsledek vypovídá o vysoké shodě mezi předvolebními programy a následnou rétorikou na příkladu multi-stranického systému.

Ideologický posun se však v rámci stran lišil a konkrétní hodnoty nabízí kapitola 3.3. Z ekonomického hlediska se nejvíce posunuly právě vládní strany. Nejvíce ČSSD a hnutí

ANO, přičemž KDU-ČSL bylo na 4. místě za TOP 09. Zajímavé je, že všechny tyto strany se posunuly doprava, dokonce i hnutí ANO v tomto měření přeskočilo střed a nedrželo se svého levicového programu. Sociální a křesťanští demokraté se velmi přiblížili středu a zdá se, že hnutí ANO svou výraznou pozicí ve vládě nasměrovalo své koaliční partnery tímto směrem.

Tento dílčí výsledek je ovšem v rozporu s původním předpokladem, tedy že vládní poslanci bývají ve svých postojích spíše jednotní, protože převážně nastolují agendu (Kartalis, 2021). U sociálních demokratů bylo navíc předpokladem, že se coby ideologicky definovaná strana budou držet svého směru (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016). V případě lidovců je ale nutno přiznat, že mírný nesoulad postojů byl očekáván, jelikož se jedná spíše o středovou stranu. Potvrzen byl také předpoklad v případě hnutí ANO, které je charakterizováno jako centristicky populistické (Havlík & Voda, 2018) s očekáváním nižší míry kongruence. Závěrem analýzy vládních poslanců je zjištění, že se příliš rétoricky nedrží programu svých stran, což je jednak vysvětleno silnou rolí hnutí ANO, ale také je třeba zmínit vliv ministerských postů, jelikož taková pozice nutně vyžaduje využívání také pravicových výrazů.

Naopak opoziční poslanci ODS a KSČM zaznamenali velmi slušnou kongruenci, což potvrzuje předpoklad ideologicky definovaných stran (Schädel, Schwarz, & Ladner, 2016). U středově populistického hnutí Úsvit (Havlík & Voda, 2018) byla naopak očekávána nižší míra, a proto je tento výsledek překvapivý. Jediná strana potvrzující nižší míru shody opozičních subjektů je TOP 09, u které je možným vysvětlením jejich předchozí účast v Nečasově pravicové vládě a snaha prezentovat stranu v levicovějším světle. Nicméně výsledky potvrzují předpoklad Louwse (2012), tedy že v konsenzuálních demokraciích je stranický mandát opozicí naplňován lépe než v majoritních.

Výsledky vládních a opozičních poslanců na levoprávé škále obecně ukazují složitost multi-partijního politického systému, ve kterém nelze tak jednoznačně aplikovat původní předpoklady a je třeba uvážit nejen účast ve vládě, ale také ideologickou vyhraněnost nebo předvolební kontext. V tomto smyslu jsou však výsledky zajímavější než v jednoduchém bipartijním uspořádání.

V případě liberálně-konzervativního hodnocení nebyly posuny tak výrazné a výsledky zcela jiné. Nejvíce se posunula sociální demokracie, která oproti svému liberálnímu programu byla výrazně konzervativnější, a i v tomto ohledu to mohlo být způsobeno jejich vládním

angažmá a vlivem ministrů. Poslanci KDU-ČSL hovořili ještě více liberálněji než jejich program, což je zajímavým výsledkem, ale velkou roli hraje post ministra zemědělství, se kterým se pojí výrazy zařazené jako liberální a v tomto ohledu se objevuje možné zkreslení způsobené tvorbou slovníku. Naopak vládní hnutí ANO bylo premiantem a na této škále se od svého konzervativního postoje téměř neodchýlilo. Ideologickou kongruenci v tomto smyslu drželi také poslanci KSČM a TOP 09 a vyjadřovali se spíše konzervativněji. Občanští demokraté a poslanci hnutí Úsvit zůstali konzervativní, nicméně mírně se posunuli ke středu. Liberálně se na půdě sněmovny v tomto období příliš nehovořilo a například témata spjatá s genderem, rovností žen a sexuální orientací nebyly prakticky na pořadu dne. Právě absence liberální strany západního stříhu je jedním z možných vysvětlení dosažených výsledků.

Tato analýza také odhalila některá úskalí zvolené metody. Pro validní výsledky je stěžejní především tvorba slovníku, kdy jednotlivá slova mohou výslednou pozici velmi zkreslit. Snahou bylo tento problém eliminovat, a proto byl slovník doplněn o kontext českého prostředí (Cabada & Šanc, 2005), a to na případu dvou tradičních definovaných stran ČSSD (levicová a liberální) a ODS (pravicová a konzervativní). V případě levoprávé škály se ukázalo, že slovník potvrzuje předvolební atmosféru a dominanci levicových témat (Havlík et al., 2014), nicméně v případě liberálně-konzervativního dělení má určité mezery, a to především v zařazení otázky zemědělství a přírody coby liberální, která se často objevovala u konzervativně založených stran. Na druhou stranu se vůbec neobjevovala Laverem a Garrym (2000) definovaná liberální témata jako otázka sexuální orientace, genderu nebo rovnosti žen a mužů. Závěrem spíše je, že se liberálně strany neprezentovaly a poslanci tak nehovořili.

Práce nabízí ojedinělý pohled na vztah mezi programy a rétorikou v českém prostředí a poskytuje dobrý základ pro další bádání. Ukazuje, v čem je multi-partijní český politický systém specifický a co vše může mít na výslednou kongruenci vliv. Navázat by bylo možné především ve validaci slovníku vícero kodéry a zpřesnit jej. Zajímavé by bylo aplikovat zvolenou metodu na jiná volební období a sledovat vývoj v tuzemském prostředí.

POUŽITÉ INFORMAČNÍ ZDROJE A PRAMENY

1. Andeweg, R. B., & Thomassen, J. J. (2005). Modes of political representation: Toward a new typology. *Legislative Studies Quarterly*, 30(4), 507-528.
2. Benoit, K., & Laver, M. (2006). *Party policy in modern democracies*. Londýn: Routledge.
3. Bischof, D. (2018). Ideological congruence between party rhetoric and policy-making. *Western European Politics*, 41(2), 310-328.
4. Bobbio, N. (2003). *Pravice a levice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
5. Cabada, L., & Šanc, D. (2005). *Český stranický systém ve 20. století*. Praha: Aleš Čeněk.
6. Costello, R., & Thomson, R. (2008). Election Pledges and Their Enactment in Coalition Governments: A Comparative Analysis of Ireland. *Journal of Elections Public Opinion and Parties*, 18(3), 1-19.
7. Český statistický úřad. (2013). *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10. – 26.10.2013*. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps?xjazyk=CZ>
8. Däubler, T., Benoit, K., Mikhaylov, S., & Laver, M. (2012). Natural Sentences as Valid Units for Coded Political Texts. *British Journal of Political Science*, 42(4), 937-951. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23274173>.
9. Eulau, H., Wahlke, J. C., Buchanan, W., & Ferguson, L. C. (1959). The Role of the Representative – Some Empirical Observations on the Theory of Burke, Edmund. *American Political Science Review*, 53(3), 742-756.
10. Green-Pedersen, Ch. (2007). The Growing Importance of Issue Competition: The Changing Nature of Party Competition in Western Europe. *Political Studies*, 55(3), 607-628.
11. Green, J. (2007). When Voters and Parties Agree: Valence Issues and Party Competition. *Political Studies*, 55(3), 629-655.
12. Havlík, V., & Voda, P. (2018). Cleavages, protest or voting for hope? The rise of centrist populist parties in the Czech Republic. *Swiss Political Science Review*, 24(2), 161-186.

13. Havlík, V., Eibl, O., Gregor, M., Hrbková, L., Chytilík, R., Maceček, T., Macková, A., Nový, M., Pink, M., Spáček, P., Šedo, J., & Voda, P. (2014). *Volby do Poslanecké sněmovny 2013*. Brno: MuniPress.
14. Holsti, O. R. (1969). *Content analysis for the social sciences and humanities*. Boston: Addison-Wesley Publishing Company.
15. Identity Project at Harvard's Weatherhead Center for International Affairs. (n.d.). Yoshikoder. Dostupné z: <https://www.yoshikoder.org>
16. Kartalis, Y. (2021). *Parliamentary Mandate Fulfilment. An automated approach to measuring congruence between the pre and post-electoral discourse of parties using word embeddings*. Dostupné z: <https://osf.io/preprints/socarxiv/vax2c>
17. Klemmensen, R., Hobolt, S. B., & Hansen, M. E. (2007). Estimating policy positions using political texts: An evaluation of the Wordscore approach. *Electoral Studies*, 26(4), 746-755.
18. Klingemann, H. D., Hofferbert, R. I., Budge, I., & Keman, H. (1994). *Parties, Policies and Democracy*. Boulder: Westview Press.
19. Laver, M., & Benoit K. (2002). Locating TDs in Policy Spaces: Wordscoring Dáil Speeches. *Irish Political Studies*, 17, 59–73.
20. Laver, M., & Garry, J. (2000). Estimating policy positions from political texts. *American Journal of Political Science*, 44(3), 619-634.
21. Laver, M., Benoit, K., & Garry, J. (2003). Extracting Policy Positions from Political Texts Using Words as Data. *American Political Science Review*, 97(2), 311-331.
22. Louwse, T. (2011). *Political Parties and the Democratic Mandate : Comparing Collective Mandate Fulfilment in the United Kingdom and the Netherlands* (Dizertační práce). Dostupné z: <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/17723>
23. Louwse, T. (2012). Mechanisms of Issue Congruence: The Democratic Party Mandate. *West European Politics*, 35(6), 1249-1271.
24. Luján, D., Schmidt, N., & Moraes, J. A. (2023). Estimating Parties' Policy Positions in Uruguay: Comparing Scaling Methods Based on Legislative Speeches and Roll-Call Votes. *Latin American Politics and Society*, 65(5), 130-146.
25. Manifesto Project. (n.d.). Manifesto Project Database. Dostupné z: <https://manifesto-project.wzb.eu>

26. Manin, B. (1997). *The principle of representative government*. Cambridge: Cambridge University Press.
27. Mansbridge, J. (2003). Rethinking Representation. *American Political Science Review*, 97(4), 515-528.
28. Mansbridge, J. (2008). A „Selection Model“ of Political Representation (KSG Working Paper No. RWP08-010). Dostupné z The Social Science Research Network: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1083717
29. Mansergh, L., & Thomson, R. (2007). Election pledges, party, competition, and policymaking. *Comparative Politics*, 39(3), 311-329.
30. Miller, W. E., & Stokes, D. E. (1963). Constituency Influence in Congress. *The American Political Science Review*, 57(1), 45-56.
31. Müller, W. C. (2000). Political Parties in Parliamentary Democracies: Making Delegation and Accountability Work. *European Journal of Political Research*, 37(3), 309-333.
32. Pettit, P. (2009). Varieties of public representation. V I. Shapiro, S. C. Stokes, E. J. Wood, & A. S. Krishner, *Political representation (61-89)*. Cambridge: Cambridge University Press.
33. Pitkin, H. F. (1976). *The Concept of Representation*. Berkeley a Los Angeles: University of California Press.
34. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2013). Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna 2013–2017. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=182&o=7>
35. Ranney, A. (1954). *The Doctrine of Responsibility Party Government*. Urbana Illinois: University of Illinois Press.
36. Ray, L. (2007). Validity of measured party positions on European integration: Assumptions, approaches, and a comparison of alternative measures. *Electoral Studies*, 26(1), 11-22.
37. Riffe, D., Lacy, S., & Fico, F. G. (2005). *Analyzing media messages: Using quantitative content analysis in research*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
38. Robertson, D. (1976). *A Theory of Party Competition*. Londýn: John Wiley and Sons.

39. Royed, T. J. (1996). Testing the Mandate Model in Britain and the United States: Evidence from the Reagan and Thatcher Eras. *British Journal of Political Science*, 26(1), 45-80.
40. Scruton, R. (1999). *Slovník politického myšlení*. Brno: Atlantis.
41. Schädel, L., Schwarz, D., & Ladner, A. (2016). Promises and lies: An empirical comparison of Swiss MPs' pre- and post-electoral positions. V M. Bühlmann, & J. Fivaz, *Political Representation: Roles, representatives and the represented* (68-84). Londýn: Routledge.
42. Schulz, W., Scherer, H., Hagen, L., Reifová, I., & Končelík, J. (2004). *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum.
43. Slapin, J. B., & Proksch, S. O. (2008). A Scaling Model for Estimating Time-Series Party Positions from Texts. *American Journal of Political Science*, 52(3), 705-722.
44. Strøm, K. (2003). Parliamentary democracy and delegation. V K. Strøm, W. C. Müller, & T. Bergman, *Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies* (55-106). Oxford: Oxford University Press.
45. Thomassen, J. J. (1994). Empirical Research into Political Representation: Failing Democracy or Failing Models? V M. Jennings, & T. Mann, *Elections at Home and Abroad* (237-265). Ann Arbor: University of Michigan Press.
46. Thomson, R., Royed, T., & Naurin, E. (2010). *The program-to-policy linkage: a comparative study of election pledges and government policies in the United States, the United Kingdom, the Netherlands and Ireland* (Paper for the 2010 Annual Meeting of the American Political Science Association, September 2-5, 2010, Washington DC). Dostupné z Research Gate: <https://www.researchgate.net/publication/228212174>
47. Weber, R.P. (1990). *Basic Content Analysis*. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA A: KOMPLETNÍ SLOVNÍK

EKONOMICKÉ HLEDISKO		HODNOTOVÉ HLEDISKO	
levice	pravice	liberální	konzervativní
ambul*	akci*	civil*	balet*
asist*	autonom*	clovek*	bezpecn*
benefit*	dan*	cyklist*	cest*
bezbarier*	demotiv*	delni*	dealer*
bezdomov*	dobrovol*	diskrimin*	dedic*
depriv*	dodavat*	ekolog*	disciplin*
det*	drah*	emis*	divad*
dit*	efektiv*	environment*	drog*
doprav*	firem*	evrop*	galer*
duchod*	firm*	ferov*	histor*
hlad*	flexibil*	gay*	hrd*
chud*	fond*	gender*	imigr*
klinik*	hodnot*	haras*	integr*
kolektiv*	iniciativ*	homosex*	jubile*
kooper*	invest*	klima*	krad*
krajin*	konfisk*	les*	kultur*
nejchud*	korpor*	lesb*	lidr*

nemoc*	liberal*	lidsk*	loajal*
nemoc*	majet*	mensin*	manzel*
nerov*	maloobchod*	minorit*	migr*
nezamestn*	menov*	nenasil*	minul*
neziskov*	monetar*	nespravedl*	neporad*
obtiz*	nabidk*	nevinn*	neposlusn*
odborov*	nezavisl*	obet*	obran*
odboru*	obchod*	obnov*	odkaz*
odbory*	odrazujic*	obtezov*	ochran*
ohrozen*	omez*	odpust*	pecliv*
osetr*	penez*	otepl*	polic*
pacient*	peniz*	ozon*	porno*
pec*	podil*	planet*	pravidl*
pecov*	podnikat*	popul*	princip*
pedagog*	podnikav*	predsud*	profesional*
penz*	privat*	prirod*	psych*
penzij*	prodavaj*	proevrop*	pys*
podfinanc*	prodavat*	pud*	rodic*
pohotovost*	prodej*	recykl*	rodin*
postiz*	produk*	registrov* partn*	rozum*
potrebn*	pujc*	repres*	slav*

prac*	risk*	sex*	soud*
prerozdel*	samostat*	smog*	spolehliv*
prispev*	sebevedom*	solar*	tradic*
provoz*	smlouv*	solidar*	trest*
rov*	soukrom*	uhlik*	udrzov*
rozdil*	soutez*	urod*	uchov*
senior*	sponzor*	zelen*	umelc*
skol*	sporen*	zemedel*	umelec*
socialn*	spori*	zen*	uniform*
spolecensk*	stabil*	zivotn* prostr*	utok*
spolecna	tender*	znecisten*	vern*
spolecne	trh*		vezen*
spolecny	trzn*		voj*
spoluprac*	uspor*		vudc*
spravedliv*	utrac*		zachov*
star*	utrata*		zded*
starobn*	vlastn*		zlodej*
statn*	volb*		
student*	vydaj*		
studov*	vynos*		
trid*	vypujc*		

---

ubytov*	zakazk*		
ucit*	zatez*		
urad*	zatizen*		
ured*	zisk*		
vdov*	zjednodus*		
vek*	zneuziv*		
verejn*			
vzdel*			
zamestn*			
zaruc*			
zdrav*			
znevyhod*			
zranitel*			

PŘÍLOHA B: SEZNAM VYBRANÝCH POSLANCŮ

ČSSD		
jméno	počet projevů	funkce
Václav Votava	815	místopředseda poslaneckého klubu
Bohuslav Sobotka	766	předseda vlády, předseda strany, člen klubu
Roman Sklenák	416	předseda poslaneckého klubu
Milan Chovanec	361	ministr vnitra, člen klubu
Antonín Sedřa	331	místopředseda poslaneckého klubu
Jaroslav Krákora	307	místopředseda poslaneckého klubu
Jan Mládek	269	ministr průmyslu a obchodu, člen klubu
Milan Urban	262	člen klubu
Jan Chvojka	238	ministr pro lidská práva a rovné příležitosti, předseda legislativní rady vlády, člen klubu
Lubomír Zaorálek	233	ministr zahraničních věcí, člen klubu
ODS		
Petr Bendl	785	člen klubu
Jana Černochová	572	místopředsedkyně klubu
Marek Benda	334	místopředseda klubu
Jan Zahradník	329	místopředseda klubu
Míroslava Němcová	287	členka klubu
Petr Fiala	269	místopředseda klubu, pozdější předseda strany

Ivan Adamec	258	místopředseda klubu
Vladislav Vilímc	215	člen klubu
Martin Novotný	209	člen klubu
Pavel Blažek	185	člen klubu
KDU-ČSL		
Ludvík Hovorka	464	člen klubu
Jiří Mihola	279	předseda klubu
Marian Jurečka	272	předseda klubu, ministr zemědělství
Daniel Herman	218	ministr kultury, člen klubu
Jaroslav Klačka	205	místopředseda klubu
Ivan Gabal	202	člen klubu
Petr Kudela	160	místopředseda klubu
Josef Uhlík	143	člen klubu
Pavel Bělobrádek	106	předseda klubu, ministr pro vědu, výzkum a inovace, předseda strany
Ondřej Benešík	103	člen klubu
ANO		
Martin Kolovratník	755	člen klubu
Andrej Babiš	663	ministr financí, předseda strany, člen klubu
Richard Brabec	313	ministr životního prostředí, člen klubu
Jaroslav Faltýnek	298	předseda klubu

Ivan Pilný	265	2. ministr financí, člen klubu
Jan Volný	264	člen klubu
Helena Válková	238	místopředsedkyně klubu, ministryně spravedlnosti, členka klubu
Martin Stropnický	226	ministr obrany, člen klubu
Jiří Zlatuška	210	člen klubu
Bohuslav Chalupa	187	člen klubu
KSČM		
Pavel Kováčik	522	předseda klubu
Jan Klán	282	člen klubu
Zdeněk Ondráček	255	člen klubu
Vladimír Koniček	217	člen klubu
Miroslav Opálka	215	člen klubu
Marta Semelová	202	členka klubu
Stanislav Grospič	150	člen klubu
Jiří Valenta	144	člen klubu
Karel Šidlo	142	člen klubu
Leo Luzar	132	člen klubu
TOP 09 A Starostové		
Miroslav Kalousek	1592	předseda klubu, pozdější předseda strany
František Laudát	963	předseda klubu

Michal Kučera	584	předseda klubu
Věra Kovářová	435	členka klubu
Jitka Chalánková	258	místopředsedkyně klubu
František Vácha	198	člen klubu
Martin Plíšek	182	místopředseda klubu
Daniel Korte	170	člen klubu
Leoš Heger	167	člen klubu
Jan Farský	167	člen klubu
Úsvit		
Karel Fiedler	566	člen klubu
Marek Černocho	400	předseda klubu
Tomio Okamura	381	člen klubu, předseda strany
Jana Hnyková	232	místopředsedkyně klubu
Olga Havlová	138	členka klubu
Radim Fiala	133	předseda klubu
Martin Lank	132	místopředseda klubu
Jiří Štětina	106	člen klubu
Jaroslav Holík	89	člen klubu
David Kádner	60	člen klubu